

Kunnskapsgrunnlag for Regional bibliotekplan for Finnmark 2024-2036

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagielda
Finnmarkun fylkinkomuuni

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	3
Premisser	3
Biblioteklandskapet.....	5
Det offentlige rom og møtested.....	5
Kultur	5
Kunnskap	6
Forskning på bibliotek og deres verdi.....	7
Oppsummering av funnene i kunnskapsgrunlaget.....	8
Funn om bibliotekene i Finnmark	8
Vurdering av funnene i kunnskapsgrunlaget.....	8
Bemanning og ansatte	8
Samlingsutvikling og budsjett.....	9
Behov for møteplasser og biblioteks tilgjengelighet	9
Bibliotekets sentrale rolle og lokal vekst.....	10
Bærekraftige bibliotek, den sosiale dimensjon og nytt innhold.....	11
1 Befolkning	13
1.1 Befolkningsutvikling	13
1.2 Framskrevet befolkningsutvikling.....	16
1.3 Alderssammensetning nå og om 25 år	18
1.4 Fritidslesing.....	19
1.5 Utdanning og skolegang	19
Andel med høyere utdanning	19
Gjennomføring av videregående skole.....	20
Leseferdigheter 5. klasse	22
1.6 Barn, oppvekst og sosioøkonomi	22
Språk og leseferdighet.....	24
Betydningsfulle møtesteder	24
1.7 Valgdeltakelse	25
1.8 Samisk og kvensk/ nordfinsk kultur og språk	25
2 Bibliotekene i Finnmark	27
2.1 Folkebibliotek.....	27

2.1.1 Utlån, innlån og samling	27
Andre medier og annet	30
Innlån og fjernlån.....	31
Omløpshastighet.....	32
Nedlastning e-bøker.....	32
2.1.2 Besøk, arrangement, tilgjengelighet.....	33
Besøk.....	33
Avdelinger og åpningstimer.....	34
Arrangement og deltakere	36
2.1.3 Lånere	38
2.1.4 Ressurser	39
Årsverk og bibliotekfaglig utdanning	39
Økonomiske ressurser.....	40
2.1.5 Tilbud og ressursvurdering fra bibliotekledere i Finnmark.....	41
Biblioteklokaler.....	43
Kartlegging om ressursøkning og oppgaveløsning i kommunene	44
Prosjektarbeid.....	46
2.2 Bokbusser.....	47
2.3 Finnmark fylkesbibliotek.....	48
2.3.1 Finmarksbiblioteket.....	48
Finnmarkskanon.....	48
2.3.2 Finsk bibliotekteneste	48
2.3.3 Kvensk/norskfinsk bibliotekteneste.....	48
2.3.4.1 Bibliotekutvikling og satsninger til bibliotek.....	48
Finnmarksbibliotekene (2015-2017)	49
Grenseløse muligheter – samarbeid gjennom biblioteksystem (2022-2024).....	49
Formidlingskompetanse i folkebibliotek (2021-2024).....	49
Folkebiblioteket som kunnskapsaktør (2022).....	49
Lesersørvis (2020-).....	49
Formidlingstiltakene Bokåret (2019) og Under Nordlyset (2020).....	49
Finnlitt (2010-)	50
Sammen om nordnorsk litteratur (2017-2021) og Litteraturstrategi for Nord-Norge.....	51
Grenseløse muligheter, samarbeid gjennom biblioteksystem (2022-2024).....	51

Biblioteket som samskaper (2019-2020) og Samskaping med frivilligheten (2022-2023)...	51
Nettsider folkebibliotek (2015-)	51
Digidel (2016-2017).....	51
Digitale innholdstjenester i norske folkebibliotek. Digin og Bibliotek24 (2021-).....	52
2.3.4.2 Ansatte	53
2.3.4.3 Kurs og rådgivning	54
2.3.4.4 Fjernlån og utlån av lokalsamling og spesialsamling	56
3 Skolebibliotek	56
3.1 VGS-bibliotek	57
Regnskap.....	57
Utlån bøker	58
Innlånt fjernlån	58
Bibliotekartimer.....	59
Ansatte.....	59
3.2 Grunnskolebibliotek	59
Bestand.....	59
Bibliotekartimer per elev per år	61
4. Årsverk og folkebibliotek. Sammenligning i Finnmark og i Norden	61
Kilder	63

Innledning

Kunnskapsgrunnlaget er laget i forbindelse med utviklingen av regional bibliotekplan for Finnmark 2024-2036 og gir kunnskap om områder som behandles i planen.

Kunnskapsgrunnlaget gir et bilde av utvikling og status i bibliotekene i Finnmark og innvirkende faktorer.

Kunnskapsgrunnlaget inneholder bibliotekstatistikk, det vil si årlig driftsstatistikk rapportert til Nasjonalbiblioteket og annen statistikk fra Statistisk sentralbyrå, KOSTRA og Folkehelseinstituttet. Den inneholder også skolebibliotekstatistikk frem til 2018, og en nordisk sammenligning av bibliotekressurser utført av Innlandet fylkesbibliotek i rapporten «Folkebibliotekloven 2014-hva førte den til?» fra 2023. Det er et eget kapittel om befolkning, prognosene for befolkningsutvikling i Finnmark og hvordan denne vil ha betydning for utviklingen av bibliotektjenestene.

Kunnskapsgrunnlaget inneholder også en kartlegging av ressurs og tilbudsvurdering for folkebibliotek i Finnmark utført våren 2023 kalt "Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark 2023". I tillegg inneholder kunnskapsgrunnlaget resultat fra workshops med biblioteklederne utført våren 2023.

2004 er året de historiske grafene og tabellene starter med. Dette gir et bilde av utviklingen av bibliotekene i Finnmark de siste 20 årene. Fylkesbibliotekets årsmelding fra 2005, *Ka gjør dæm i bibliotekan?* er også benyttet der det mangler statistikk i basen til Bibliotekutvikling.no

I planperioden på 12 år vil det hvert annet år utarbeides handlingsprogrammer. I forbindelse med handlingsprogrammene vil det opprettes egne kunnskapsgrunnlag basert på blant annet kunnskapsgrunnlag for plan.

Bibliotekene i Finnmark gir innbyggerne tilgang til kunnskap, mulighet til å oppleve kultur, og er offentlige møteplasser for befolkningen. Kunnskapsgrunnlagets funn beskriver utfordringer, som gir grunnlag for føringer i regional bibliotekplan. Finnmarks historie, beliggenhet, store geografi, næringer og trestammers møte mellom kvensk/norskfinsk, samisk og norsk utgjør en del av rammen for bibliotekdriften.

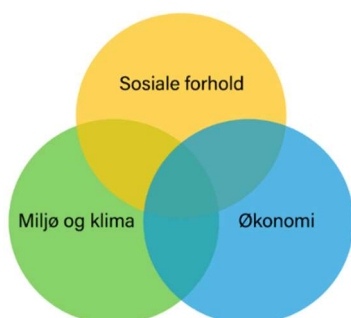
Kunnskapsgrunnlaget for fylkeskommunens regionale planstrategi er også førende for den regionale bibliotekplanen. Den vil alltid gi et større bilde av Finnmark generelt.

Premisser

Premissene til regional bibliotekplan finner vi i lovverk og offentlige planer og strategier.

For det første er det Folkebibliotekloven, Plan og bygningsloven og «Regional plan for Troms og Finnmark – Se Nord 2019-2024». Annet er «Nasjonal bibliotekstrategi – Rom for demokrati og dannelse 2020-2025», «Nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging 2023-2027» og FNs bærekraftsmål som større rammeverk. Lovverket, planer, mål og strategier peker på emner som definerer folkebiblioteks mulige arbeid som kommunale organisasjoner og samfunnsutviklere. Emnene definerer muligheter og behov for bibliotek og arbeid med bibliotek i planperioden.

Under følger en oversikt over hvordan bibliotekene i Finnmark kan bidra til å oppfylle internasjonale mål, lowerk, offentlige planer og strategier.

Figur 1. Kunnskapsgrunnlag. De tre dimensjonene til Bærekraftsmålene. Kilde: FN.no

FNs bærekraftsmål: Bærekraftsmålene deles inn i tre dimensjoner, om sosiale forhold, om økonomi og om klima og miljø. Bibliotek kan bidra til alle dimensjonene gjennom bevissthet og kunnskap, miljø, deling og gjenbruk, besparelser og inntjening, men spesielt er den sosiale dimensjonen relevant. Den sosiale dimensjonen handler om at mennesker får oppfylt sine rettigheter og har mulighet til å påvirke egne liv og samfunn de lever i og muligheter for å leve gode liv. Dimensjonen underbygger fred og rettferdighet i seg selv gjennom dialog og kompetanse. Videre er utdanning, anstendig arbeid, likestilling, kulturelt mangfold og gode helse er relevant.

Folkebibliotekloven er i sin helhet førende for alle folkebibliotek i Finnmark, og det viktigste styringsdokumentet i regional bibliotekplan for Finnmark. Folkebibliotekloven presiserer opplysning, utdanning og kultur samt å være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Biblioteket skal være legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet og være for barn og unge og voksne, og innhold og tjenester skal formidles og gjøres kjent.

Plan og bygningsloven angir føringer for innhold og prosess for planen. Fra formålsparagrafen presiseres bærekraftig utvikling, barn og unges oppvekstkår, universell utforming og estetiske omgivelser.

Se nord - Geahča davás - Katto pohjaisheen" Regional planstrategi for Troms og Finnmark 2021-2024: inneholder bestemmelsen om planoppsettelsen, og bibliotekene er relevante for satsningsområdene "Utjevning av sosiale ulikheter og redusert utenforskap", "Stedsutvikling" og "Vekstkraftig region". Vekstkraftige region innbefatter kunnskap og kompetanse og for utjevning og minskning av utenforskap samt stedsutvikling er møteplasser og deltakelse viktig. Frivillighet og samarbeid er også viktig helhetlig. Det samme er samisk og kvensk språk og kultur i hele området.

Rom for demokrati og dannelse - Nasjonal bibliotekstrategi 2020–2023: Strategien trekker fram kultur som innbefatter skjønnlitteratur, kunnskap, formidling, møteplass og rom, barn og unge, infrastruktur som fortrinnsvis digitalt og samarbeid.

Nasjonal forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027: har satsninger som "Samordning og samarbeid", "Trygge og inkluderende lokalsamfunn" og "Velferd og bærekraftig utvikling". Trygge inkluderende lokalsamfunn innbefatter blant annet

møteplasser, lokaldemokrati, barn og unge og andre med spesielle behov. Velferd og bærekraftig region innbefatter blant annet kunnskap og kompetanse. Satsningen samordning og samarbeid i planlegging er relevant i et helhetlig kommunalt og arbeid i fylket. Samisk språk og kultur fremheves også gjennomgående i den nasjonale forventningen.

Litteraturstrategi for Nord-Norge 2022-2025: En strategi vedtatt av de tre nordligste fylkene som innbefatter en bestrebelse etter økt produksjon av og formidling av litteratur i Nord-Norge gjennom samarbeid mellom aktører i feltet.

Biblioteklandskapet

Biblioteket er en samfunnsinstitusjon i Norge med et samfunnsoppdrag. Biblioteket har vært utsatt for ulike trekk og endringer de senere årene. Delkapitlene under vil si noe om tre viktige aspekt ved dagens bibliotek.

Det offentlige rom og møtested

Etter revidering av Folkebibliotekloven av 2014 befinner bibliotek seg i større grad i det offentlige rom. Et rom og sted som omtales av teoretikeren Jürgen Habermas i boken «Borgerlig offentlighet» (Habermas, 1971 [1991]). Et sted mellom den private og statlige sfære der alle frie borgere har rett og mulighet til å delta i fri meningsutveksling. Et mulighetsrom for å på ulike måter kunne som medborger være en del av, betrakte og si noe om samfunnet gjennom møter, debatt, og ulike typer inkluderende felleskap. Biblioteket er plassen for samfunnsdeltakelse, men også stedet for å kun være, men i et felleskap. Biblioteket påtar seg her en viktig rolle som del en sosial infrastruktur som tilrettelegger for bruk av rommet konstruktivt for lokalsamfunnet. I «Public space, public discourse, and public libraries» påpeker Alstad og Curry viktigheten av en slik infrastruktur for å kunne ivareta sivilsamfunnet som et nøytralt og gratis sted for felleskapet (Alstad, C. & Curry, A., 2003).

Biblioteket er stedet som kan bidra til å motvirke polarisering og fordrer inkludering og mot sosial isolering, og bibliotekene må være steder som betyr noe, blant annet ved å tilpasses ut ifra lokale forhold estetisk og innholdsmessig. Et offentlig sted hvor innbyggerne kommer i kontakt med hverandre og skaper interaksjon som kan hjelpe mot en rekke sosiale utfordringer som Klinenberg beskriver i «Palaces for the People: How Social Infrastructure Can Help Fight Inequality, Polarization, and the Decline of Civic Life» (Klinenberg, 2019).

I Finnmark utgjør bibliotekene et stort potensial for å kunne være essensielle dialogsteder og møtesteder for integrering, deltakelse og også utvikling, men vil også kreve ressurser som ansatte og lokaler.

Kultur

For innbyggerne skal folkebibliotekene være arenaer hvor de blir kjent med lokal litteratur og kultur. Finnmark har en mangfoldig historie og kultur. Samisk og kvensk er minoritetsspråk, og det er spesielt viktig at disse er synlig i litteratur- og kulturformidlingen. Bibliotekene skal bringe resten av Norge og verden til Finnmark, og formidle kvalitetslitteratur fra andre steder i landet og fra ulike verdensdeler.

På et vis handler oppgaven om tilgjengeliggjøring og inngang til kultur. Det å være i kultur som kan være dannende, men også opplevelsesrikt i seg selv ut ifra kunstneriske rammer.

Om man ser på det skjønnlitterære som noe eget i forhold til den kunnskapsbaserte faglitteraturen så tilrettelegger også bibliotek for den kunstneriske tilføringen for innbyggeren og leseren. Tilbudet skal være aktuelt og allsidig og skal også kunne tilby kvalitet i en kulturell ramme. Marianne Gullestad beskriver kulturbegrepets flertydighet gjennom tre aspekt (Gullestad 1989, s 32). For det første som en sektor i samfunnet som kan kalles "kulturlivet" og som innbefatter kinovisninger, teater, forfattersamtaler og konserter. For det andre beskriver hun kultur som "livsform" som kan være nasjonal, kystkultur, samisk kultur, kvensk eller norsk-finsk kultur eller finnmarkskultur. For det tredje beskriver hun "handlingsskjemaer" som kan være verdier, ideer eller tankemønstre. I forbindelse med litteratur eller da skjønnlitteratur som del av kultur som beskrives her aktualiseres spesielt aspektene om kulturliv og livsform. Litteraturen er del av en kulturell utøvende kunstnerisk sektor som det er et gode å komme inn i. For det andre skal bibliotekets samling kunne bidra til at innbyggerne og leserne får opplevelse av og tilnærming til aktuelle livsformer som i litteraturen beskrives, som har betydning også lokalt.

I Finnmark vil både kulturliv og livsform aktualiseres i forhold til tilbud og bredde bibliotek skal ha med gjenspeiling av relevant internasjonal aktuell, nasjonal og lokal litteratur og kultur.

Kunnskap

Bibliotek i Norge har hatt rollen som dannelsesinstitusjoner i nesten 200 år (Nasjonal bibliotekstrategi s. 4) I kunnskapsformidling inngår mange forskjellige tilbud og tjenester. Et viktig aspekt av kunnskapsformidling er å bidra til gode leseferdigheter. En finsk studie fant sammenheng mellom fritidslesing og god leseforståelse (Rongved 2019). Gode leseferdigheter er ikke viktig bare i barneskolen, men påvirker også livskvaliteten senere, for eksempel for resultater på skolen og i utdanningsløpet, arbeidsliv og samfunnet ellers (Rongved 2019). Skolebibliotek i grunnskolen er den viktigste bibliotekstjenesten for barns leseglede og -ferdigheter. Gode skolebibliotek er mye mer enn boksamlinger. Dagens skolebibliotek er «en måte å organisere skolens arbeid med digital kompetanse, kildekritikk, informasjonssøk, et utvidet tekstbegrep og lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag» (Norsk bibliotekforening 2022).

I dag risikerer en av fem 15-åringere å få problemer i høyere utdanning og yrkesliv på grunn av for lave leseferdigheter (Heie 2020). Slike tall, og det faktum av både voksne og unge nordmenn leser mindre nå enn før, er noe av bakgrunnen for at Regjeringen utarbeider en ny leselyststrategi (Kultur- og likestillingsdepartementet 2023). Strategien lanseres i januar 2024, og tiltakene må følges opp i bibliotekene.

Bibliotek legger til rette både for formell og uformell livslang læring. Regjeringen ønsker at flere kan ta utdanning der de bor (Regjeringen 2022). Dette krever at folkebibliotek og universitets- og høyskolebibliotek følger opp flere desentraliserte studenter. Kompetanseutvikling for ansatte i offentlig og privat sektor er også viktig, og for eksempel er folkebiblioteket som kommunens fagbibliotek en underutnyttet rolle.

Aldri før har det vært så mye informasjon tilgjengelig som nå. Det krever mye av innbyggere å orientere seg for å finne informasjon de kan stole på. Her er bibliotekene viktige som eksperter på og formidlere av informasjonskompetanse.

Biblioteket vil også skulle kunne tilby relevant informasjon om og tilby veiledning om å kunne nå relevant samfunnsinformasjon på generell verdi eller informasjon og kunnskap som aktualiseres i krise og beredskapssituasjoner.

Digitale ferdigheter har blitt nødvendig for å delta i samfunnet, og å oppnå de rettighetene man har. Digdir anslår at hver femte innbygger kan være sårbar i møtet med digitale offentlige tjenester. (Digdir [2022]) Bibliotek kan sammen med andre offentlige tjenester motvirke slik utenforskap.

Desentralisert utdanning er en essensiell del av lokal utvikling som underbygges i bygdeveksttaler beskrives i regjeringens stortingsmelding et godt liv i heile Norge – distriktspolitikk for framtiden (2022). Her beskrives også statens ansvar som pådriver for å oppfylle mål. Finnmark nevnes også spesielt.

Kunnskapsformidling handler også om lokalt viktig informasjon, som formidling av lokalhistorie og annen lokal informasjon.

Forskning på bibliotek og deres verdi

Bibliotek og spesielt distriktsbibliotek er utsatt for økonomisk press og økonomiske utfordringer i kommunale økonomiske prioriteringer og budsjett. Undersøkelser viser like vel at bibliotek er ønsket av befolkningen. Befolkningen gir bibliotek høy verdi som i omrisset av å være en offentlig, fri og gratis institusjon med demokratisk og kulturell verdi utenfor markedet i seg selv. Undersøkelse viser hvor høy verdi befolkningen gir bibliotek gjennom «villighet til å betale» (Aabø s 2). I Aabøs senere doktorgradsavhandling beskrives også at biblioteksatsning lønner seg ved at hver krone som satses gir offentlige bibliotekstjenester er den samfunnsmessige nytteverdien fire kroner (Utdaningsnytt 2006).

I Danmark ble det også utført en samfunnsøkonomisk verdistudie i 2015 på kulturinstitusjonen biblioteket. Undersøkelsen gikk videre fra å se på borgeres betalingsvillighet til å måle verdiskapelsen i BNP (Jewelund C. et al, 2015). Funn har vært gjort etter sosiale, kulturelle, læring og lesning samt digital omstillings parametere. For det sosiale og kulturelle har de målt en betalingsvillighet på 4 millioner kroner for bibliotek i undersøkelsen og vist at verdien i fritidslesing via dens betydning for kompetanse og høyere utdanning, høyere lønnsnivå og produktivitet til å være på to millioner danske kroner. Undersøkelsen viste også at verdi i digital omstilling førte til både private og offentlige besparelser på opptil 200 millioner dansk kroner.

En innvirkningsstudie av bibliotekarbeid og biblioteksatsning er også gjort i England som viser at hvert pund investert skapes seks pund i sosial verdi basert på varieteten av tilbud ved Suffolk bibliotekene i England i funn opp mot de mottar tjenesten eller får fordeler fra tilbud og aktivitet (More Kingston Smith, 2023). Rapporten fra studien viser også at bibliotekene skapte 41million pund i sosial verdi og sparte helsetjenestene i Suffolk med hele 542000 pund i året.

I tillegg vil det kunne ligge verdier i biblioteket som samarbeidspart og tilrettelegger for organisasjoner og befolkningenes samarbeid og innovasjon. Bærekraftmålenes sosiale dimensjon aktualiseres gjennom bibliotekets bidrag, men også til økonomi og miljø i seg selv.

Oppsummering av funnene i kunnskapsgrunnlaget

Under er et oppsett av trekk som sier noe om utfordringer bibliotekplanen vil belyse og gjøre noe med.

Funn om bibliotekene i Finnmark

Den generelle utviklingen er at det er færre ressurser til bibliotekene i Finnmark i 2022 enn tidligere. I løpet av de siste 20 årene har det blitt færre bibliotekavdelinger, færre bibliotekansatte, færre åpningstimer, og mindre budsjetter til innkjøp av medier.

Bibliotekene i Finnmark er lite tilgjengelig. Bibliotekene i de fleste kommuner er stengt på lørdager, og det er få av bibliotekene som er tilgjengelig utenom betjent åpningstid.

Bare 4 bibliotek er pusset opp etter 2012! De fleste bibliotek er ikke oppusset etter lovrevideringen og halvparten av bibliotekene er det ikke gjort noe med siden før 2000.

Folkebibliotekene i Finnmark vurderer selv at de har en svært relevant samling av medier, men utlånstillene og besøkstillene er lavere enn for landsgjennomsnittet. Gjennomsnittet brukt på medier i 2022 var per enhet på 140 000, mens det nasjonalt ligger på 235 000. Bibliotekene har ikke ressurser til å tilby digitalt innhold og tjenester.

For å kunne utføre godt lokalt og bredt arbeid kreves ressurser og ansatte. På nesten halvparten av folkebibliotekene er det ett årsverk eller mindre ansatte. Dette anses som et lavt tall.

Etter revideringa av folkebibliotekloven i 2014 ble biblioteket som møteplass og et sted for offentlig debatt og samtale vektlagt. I ["Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark 2023"](#) sier bibliotekarene at de i mindre grad skaper offentlig samtale og debatt eller har kulturarrangement. Det gis utrykk for at bibliotekrom generelt ikke er veldig tilpasset lokale behov for å fremme integrering, for å være et sted for ungdom eller tilpasset lokaler i forhold til studiemuligheter.

Fylkesbiblioteket har de senere årene jobbet mye med ulike prosjekt og formidling. Fylkesbiblioteket har et høyt nivå fagutdannede bibliotekarere sammenlignet med nasjonalt og har flest fagutdannede per kommune. Det kan være relevant fra fylkesbibliotekets side å se på hvordan og hvilke tiltak som videre utføres med best kortvarig og langvarig effekt for bibliotek i kommunene.

Aktualisering lokalt ut ifra generelle og lokale utfordringer, mer synlighet og gjøre biblioteket mer til stede i kommunale planer og arbeidsdokument i tillegg til fokus på ressursituasjon vil være en del av videre jobb.

Vurdering av funnene i kunnskapsgrunnlaget

Vurderingen vil ha relevant innvirkning på fokus i perioden.

Bemanning og ansatte

En grunnleggende utfordring er lave ressurser til folkebibliotekene i Finnmark.

Ressurssituasjonen er en hovedutfordring for å få til utvikling av bibliotekene, og et flertall av

folkebibliotekene oppgir lav bemanning som årsak til at man ikke gjennomfører utviklingsprosjekt.

I de fleste av kommunene i Finnmark finnes det der ikke noe bibliotekfaglig miljø utenfor folkebibliotek, og det er uheldig der det kun er en bibliotekansatt i kommunen. Skal gode bibliotek tjenester bygges, kreves det også gode og robuste fagmiljø lokalt. Antall årsverk må økes slik at man minimum har 1,5 årsverk på hvert bibliotek. Det viser seg at økning i antall ansatte og satsning på bibliotek resulterer i bedre og økt bruk av tjenesten beskrevet i "Folkebibliotekloven (2014) – Hva førte den til?" (Innlandet fylkesbibliotek, 2023) og Figur 32. Det er naturligvis en klar sammenheng mellom bibliotekbruk og ressursbruk satt av til tjenesten og et mål må være at alle folkebibliotek i Finnmark har minimum 1,5 årsverk.

Bibliotekansatte påpeker i "Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark 2023" at med økte ressurser vil åpningstidene bli utvidet, hatt mer tid til kompetanseheving, formidling og utvikling av møteplass og arena for debatt, kunne hatt samt flere arrangement og hatt muligheter for flere lokale samarbeid og tiltak lokalt. Et fokus på å jobbe med muligheter for å styrke og lokalt tilpasse de kommunale bibliotekenes tilgjengelighet og som møteplass og arena for samtale og debatt vil være viktig i planperioden.

Mange folkebibliotek har lav prosjektkompetanse, og trenger kompetanseheving. Mange bibliotek er etter på kompetanseheving av ansatte, oppdatering av oppgaveporteføljen,

Samlingsutvikling og budsjett

For å bevare at aktuelt og godt tilbud må en minimumsum benyttes på innhold i bibliotekene.

Utgifter til kjøp av medier målt per innbygger er 38 kr for hele Finnmark (Tabell 8). Dette er høyere enn landsgjennomsnittet, men et bibliotek krever en del minimumsutgifter til medier, uansett om det er stort eller lite. Fordeles medieutgiftene på de 20 bibliotekenehetene i fylket, bruker hver enhet i gjennomsnitt knapt 140 000,- på innkjøp av medier, landsgjennomsnittet er 235 000 kr. Innkjøp av medier er lavt i Finnmark, og bør derfor økes.

Folkebibliotekene vurderer selv at formidling av litteratur til voksne og ungdom er under middels, og derfor kan bedre formidling av samlingene bidra til større utlån. Omløpstallene for utlån er også relativt lave og ei god samlingsutvikling kan derfor være nødvendig.

Statlig organisert digital infrastruktur mellom bibliotekene i Norge eksisterer i liten grad i 2022, og vil være viktig å ha søkelys på for tilgjengelighet og aktualitet i fremtiden.

De nordligste fylkene har utfordringer med økonomi for å kunne ha en egen bibliotektransportordning uten annen offentlig støtte. Biblioteks tilgjengelighet på supplerende innhold som bibliotek lengre sør har tilgjengelig er fraværende i de nordligste fylkene. Det kan ta nesten en måned å fjernlåne en bok fra depotbiblioteket i sør på grunn av transportordningssystemet slik det er i dag.

Behov for møteplasser og biblioteks tilgjengelighet

Folkehelseloven forplikter kommuner til å jobbe systematisk for at innbyggerne skal ha mulighet for god helse og et godt liv (Folkehelseloven, 2012). Fem grep for innbyggerne

beskrives av rådet for psykisk helse, og det er å være oppmerksom, være aktiv, fortsett å lære, knytte bånd og å gi og nære dette gjennom å blant annet tilrettelegge for tjenester, aktiviteter, levekår, møteplasser og redusering av forskjeller (FHI, 2018).

Mange kommuner i Norge har satset på meråpne bibliotek for å øke tilgjengeligheten for innbyggerne, men dette har i liten grad skjedd i Finnmark. Et fokus på å jobbe med muligheter for å styrke og lokalt tilpasse de kommunale biblioteks tilgjengelighet og som møteplass og arena for samtale og debatt vil være viktig del i planperioden, og må inneholde organisering av drift og oppgradering av lokaler.

Det er også en utvikling av fallende ressurser anvendt på bibliotek til innhold og medier, ansatte og for åpningstider.

Hvordan kommunen tilrettelegger for tiltak som motvirker sosioøkonomiske utfordringer er spesielt avgjørende for barn og ungdom. Bibliotek og biblioteket som møteplass for barn og unge er viktig.

I statsmelding 27. «Eit godt liv i heile Noreg – distriktpolitikk for framtida» fremheves satsninger også i Finnmark på steder med tilgang til og for å kunne drive med kunnskap. I distriktet er bibliotek her viktige, men krever styrking på ressurser.

Bibliotekets sentrale rolle og lokal vekst

Lesenivå i Finnmark er på laveste nivå for 5. klassinger, og er en generell utfordring. Med bedre bibliotekstjenester vil bibliotekene kunne være med på å øke leselyst og leseferdigheter som er bra for å kunne ta del i kultur, men også for å kunne tilegne seg kompetanse. Generelt er det færre innbyggere med høyere utdanning i Finnmark enn landsgjennomsnittet. Folkebibliotek kan være involvert og tilrettelegge for at det er mulig å gjennomføre høyere utdanning lokalt.

Lesing er en viktig grunnleggende ferdighet, og her kan gode bibliotekstjenester bidra noe til å bedre leseferdighetene.

Ensomhet blant ungdom i Finnmark er høyt og ungdom opplever å ha få møteplasser. Kommuners sammensetning av barn og unge og andre grupper kan være utgangspunkt for lokal aktualisering og tilpasning blant annet med tanke på møter, deltaking og diskusjon av lokale forhold, eller for bare å være.

Biblioteket kan bidra til være plass for samarbeid i kommunen. Samarbeid med ressurser lokalt kan være ett virkemiddel som opp aktivitet, tiltak og trivsel. I tillegg til bedre samarbeid i de kommunale tjenestene som med skole og helseområdet. er mange eldre i kommuner og det er frivillige organisasjoner. Både organisasjoner og eldre kan være ressurser, men eldre kan også være deltakere og mål for aktivitet.

En anbefaling er en samordning nasjonalt for utførelse av blant annet fjernlånsverket. Staten bør ta et større ansvar i jobb med koordinering av fjernlån men også økonomi til drift av den

digitale infrastrukturen. En infrastruktur som beskrives som viktig og satsningsområde i strategiperioden (Rom for demokrati og dannelse s 33).

Flere av kommunene har en betydelig andel personer som er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. Gode bibliotek kan bidra til inkludering og integrering.

Å videreføre og utvikle samarbeid med samiske og kvensk/ norskfinske organisasjoner og aktører og å videreutvikle lokale bibliotek til å fremme det samiske og kvensk/ norskfinsk vil også være viktig. For utvikling og ivaretaking av viktig språk, identitet og kulturer og også for fylkets næring.

I Finnmark ble det i 2022 utpekt tre områder for utprøving av bygdevekstavtaler, jfr Meld. St. 27 (s 10). Mål er å jobbe målrettet for å få fram løsninger for sine lokalsamfunn for bosetning, arbeidskraft og utvikling, med staten som partner og pådriver. Bibliotek vil her kunne være en god arena til dialog og møter, kunnskap og desentralisert utdanning, og kreativ innovasjon.

Bærekraftige bibliotek, den sosiale dimensjon og nytt innhold

Biblioteket er bærekraftig i seg selv. For miljødimensjonen skaper bibliotek tjenester og ressurser som fremmer bevissthet, utdanning og handling relatert til miljøspørsmålet som kan inkludere informasjonsressurser via bøker og tidsskrifter som sier noe om praksiser og løsninger, arrangement og workshops som fokuserer på spørsmålene og som i seg selv er gjenvinnbarfokuserte ved jobb med gjenbruks og naturprodukt, ved å ta mer i bruk digitale ressurser og med informasjon om spørsmålene og at bibliotekene selv blir mer beviste sin egen ressurshåndtering. Bibliotek kan også tilrettelegge for tiltak som genererer økonomisk gevinst, og gjerne sosioøkonomisk men også tilrettelegge for kunnskap om økonomi.

Fra bibliotekets tjenester er det flere ting som bidrar med i henhold til bærekraftmålenes sosiale dimensjon. Det er utdanning og livslang læring gjennom tilgang til bøker og digitale ressurser og arrangement med et lærende innhold, bibliotek bidrar til helse og livskvalitet gjennom inkludering, møter og arrangement som bidrar til fysisk og mental helse via inkluderingen, men også via kunnskap. Biblioteket bidrar også om kunnskap om alt fra likestilling til anstendig arbeid og økonomisk vekst via å tilby ressurser til jobbsøkere og entreprenører, men bidrar også til å redusere ulikhet ikke bare ved informasjon, men ved at tilgjengeligheten av kultur og informasjon og møter i seg selv er utjevnet. Biblioteket i seg selv er en institusjon som bidrar til fred og rettferdighet gjennom kultur og informasjon, informasjonsutveksling og demokrati som fremmer demokratiske verdier og rettferdighet som styrker og samkjører innbyggere og samfunn. Et godt bibliotek er en viktig sosial infrastruktur som underbygger den sosiale dimensjonen til bærekraftmål via samhold og kommunikasjon ved å inkludere og gi tilgang til informasjon, kunnskap og kulturelle ressurser som er avgjørende for samfunnets utvikling og trivsel.

Det som aktualiseres mer på et generelt nivå er digitalisering og teknologi tilpasset digitalt innhold. I tillegg er det et diverse og inkluderende tilbud med ulike materialer, tjenester og et økende samfunnsengasjement med lokal tilpasning med økt søkelys på arrangement, workshops, samarbeid, samtale og debatt. Med dette må også bibliotek være kompetente og kunne veilede innen disse nye områdene. Det være seg mediekunnskap og kildeforståelse og

digitale ferdigheter og det å kunne skape samarbeid og fasilitere møter og arrangement. Det vil også være et økende søkelys på bærekraft, som reduksjon om avfall, bruk av annen teknologi og søkelys på miljøbevissthet.

I Finnmark vil det også være relevant og i tillegg til medborger, deltaker og demokratipluss ha mye søkelys på lokal kultur, og å kunne nå forhold for å kunne tilby utdanning.

1 Befolkning

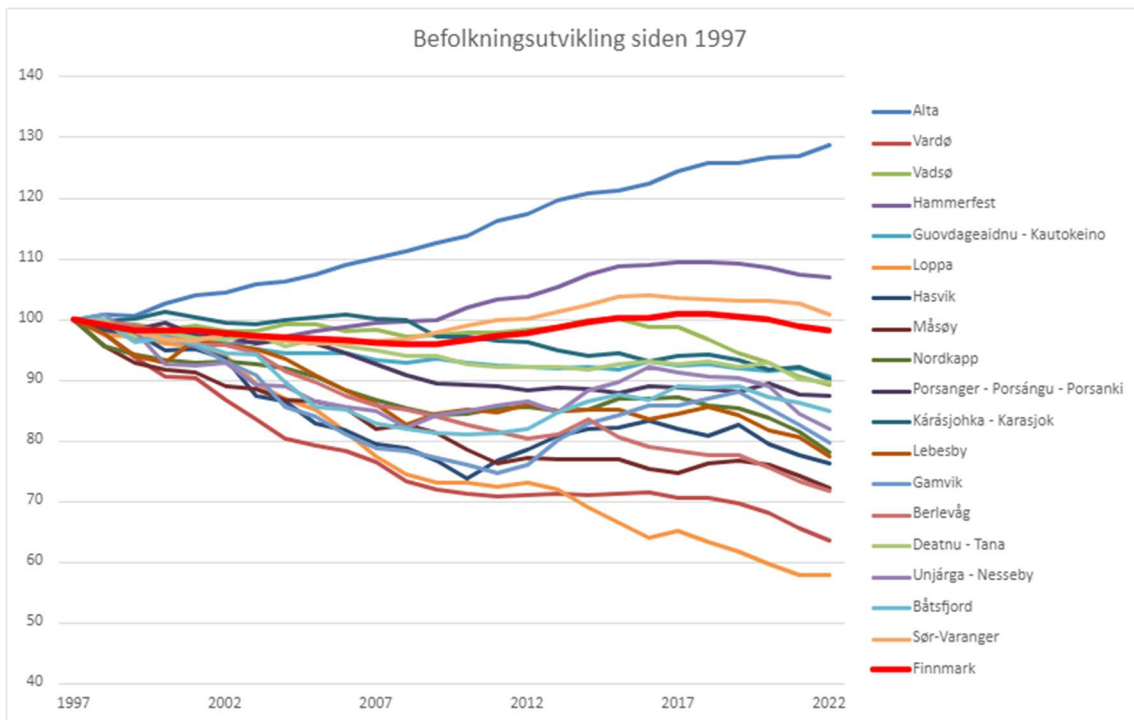
Befolknings sammensetning og endring av befolkningsmengde har betydning for kommuner og fylker og for tilrettelegging av tjenester.

1.1 Befolkningsutvikling

Utvikling av befolkning sier noe om fødselsoverskuddet, nettoinnvandring, nettoinnflyttingen over tid.

Befolkningsutvikling kommuner Finnmark perioden 1997-2022	Fødsels-overskudd	Netto-innvandring	Netto-innflytting	SUM, befolknings- endring
Alta	3641	2698	-1740	4599
Vardø	-253	441	-1191	-1003
Vadsø	378	2743	-3789	-668
Hammerfest	1023	2359	-2516	866
Kautokeino	429	155	-828	-244
Loppa	-192	172	-596	-616
Hasvik	-94	253	-423	-264
Måsøy	-174	271	-497	-400
Nordkapp	-207	446	-938	-699
Porsanger	15	500	-1104	-589
Kárášjohka	186	150	-590	-254
Lebesby	-89	254	-483	-318
Gamvik	-91	372	-569	-288
Berlevåg	-134	184	-437	-387
Tana	-74	318	-603	-359
Nesseby	-123	94	-151	-180
Båtsfjord	154	484	-978	-340
Sør-Varanger	490	1988	-2283	195
Finnmark	4885	13882	-19716	-949

Tabell 1. Historisk befolkningsutvikling 1997-2022. Kilde SSB

Figur 2. Befolkningsutvikling siden 1997. Kilde SSB

De siste 25 årene har det vært en liten befolkningsnedgang i Finnmark. Det er store ulikheter innad i fylket, der Alta har økt sin befolkning med nesten 30 %, mens Loppa har mista vel 40 % av sin befolkning. Generell trend er at bykommunene Alta, Sør-Varanger og Hammerfest får flere innbyggere, mens alle andre har fått redusert si med befolkning med 10 % eller mer (Figur 2).

For alle kommunene i Finnmark har det i perioden vært netto-utflytting. For hele fylket samlet har det vært fødselsoverskudd, mens mange kommuner som Vardø, Nordkapp og Loppa har hatt store fødselsunderskudd (Tabell 1).

	Alta	Vardø	Vadsø	Hammerfest	Kautokeino	Loppa	Hasvik	Måsøy	Nordkapp	Porsanger-	Karasjok	Lebesby	Gamvik	Berlevåg	Tana	Nesseby	Båtsfjord	Sør-Varanger
Danmark	54	3	17	32	0	3	11	5	6	6	3	0	8	3	8	3	3	35
Finland	115	46	73	80	42	3	12	8	13	38	63	34	19	12	86	11	45	130
Sverige	100	4	16	47	44	4	16	8	9	10	19	0	5	3	18	8	6	35
Estland	18	3	8	48	0	0	0	5	9	30	3	0	32	4	9	0	0	65
Latvia	30	70	18	187	0	8	0	3	6	0	0	8	22	6	7	0	8	39
Litauen	81	72	3	130	3	9	65	51	98	3	3	67	54	70	7	0	294	40
Polen	300	13	21	115	22	24	48	44	74	18	3	10	38	3	6	0	82	55
Russland	195	44	73	90	3	0	6	10	25	44	17	10	20	12	41	9	44	405
Tyskland	61	0	6	50	9	3	5	14	13	12	3	4	0	3	9	3	0	55
Eritrea	48	0	35	79	0	0	0	0	0	9	0	3	0	0	14	0	9	22
Kongo	16	0	12	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31
Somalia	43	0	19	208	0	0	0	0	37	15	0	0	0	0	0	0	0	22
Afghanistan	140	9	37	57	0	0	0	0	10	15	0	0	0	0	0	0	0	11
Filippinene	80	9	13	64	20	18	11	3	11	7	8	10	9	4	7	9	3	75
Syria	121	6	84	144	0	18	9	0	19	6	11	6	5	3	6	4	27	106
Thailand	119	25	20	91	8	14	22	17	43	31	7	26	10	5	24	11	24	70

Tabell 2. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i 2022 Kilde: SSB

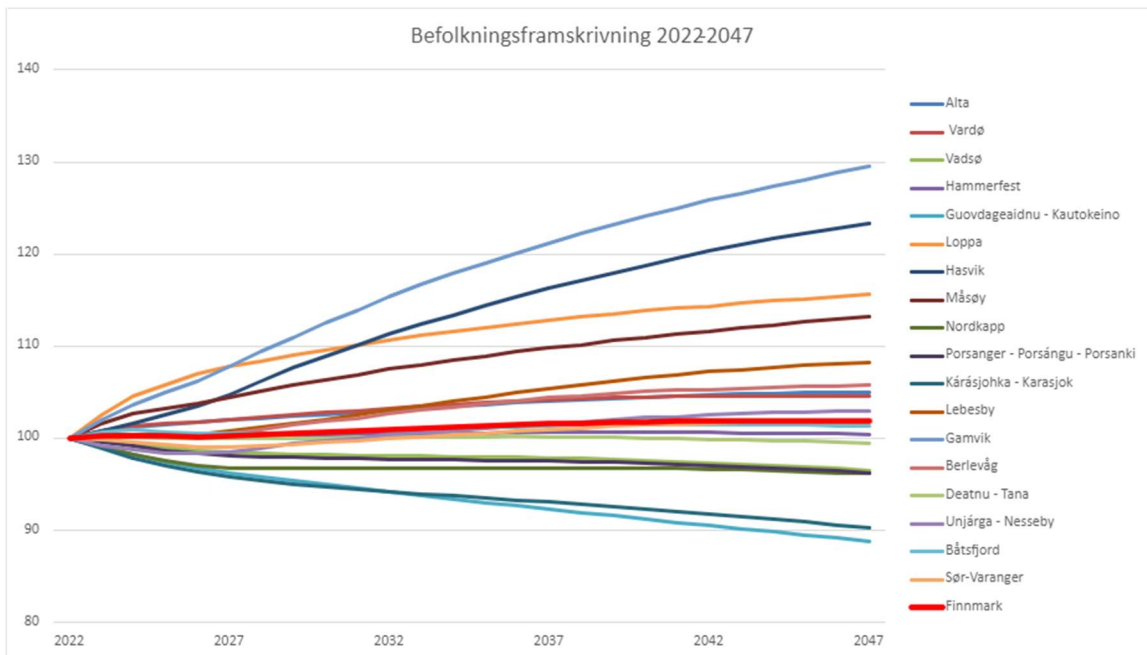
Flere av kommunene har en betydelig andel personer som er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. De siste 25 årene har det vært en netto innvandring til Finnmark på 14.000 personer. Det er svært ulikt mellom kommunene hvor mange innvandrere de har og hvor de innvandrer fra (Tabell 2).

1.2 Framskrevet befolkningsutvikling

Befolkningsframskrivingene kan si noe om beregning for hvordan befolkningen vil se ut innen en gitt tid med gitt utgangspunkt.

Framskrevet befolkningsutvikling kommuner Finnmark perioden 2022-2047. Middelalternativ Kilde: SSB	Netto fødsels-overskudd	Netto-innvandring	Netto-innflytting	SUM framskrevet befolknings- endring 2022-2047
Alta	2096	1985	-3022	1059
Vardø	-239	455	-130	86
Vadsø	-225	1559	-1537	-203
Hammerfest	344	1778	-2079	43
Kautokeino	-98	129	-361	-330
Loppa	-167	237	66	136
Hasvik	-76	245	60	229
Måsøy	-174	322	9	157
Nordkapp	-311	409	-215	-117
Porsanger	-408	131	123	-154
Karasjok	-130	42	-172	-260
Lebesby	-131	261	-27	103
Gamvik	-131	559	-109	319
Berlevåg	-110	220	-58	52
Tana	-278	285	-23	-16
Nesseby	-153	121	58	26
Båtsfjord	-2	753	-725	26
Sør-Varanger	121	1517	-1466	172
Finnmark	-72	11008	-9608	1328

Tabell 3. Framskrevet befolkningsutvikling 2022-2047. Kilde: SSB

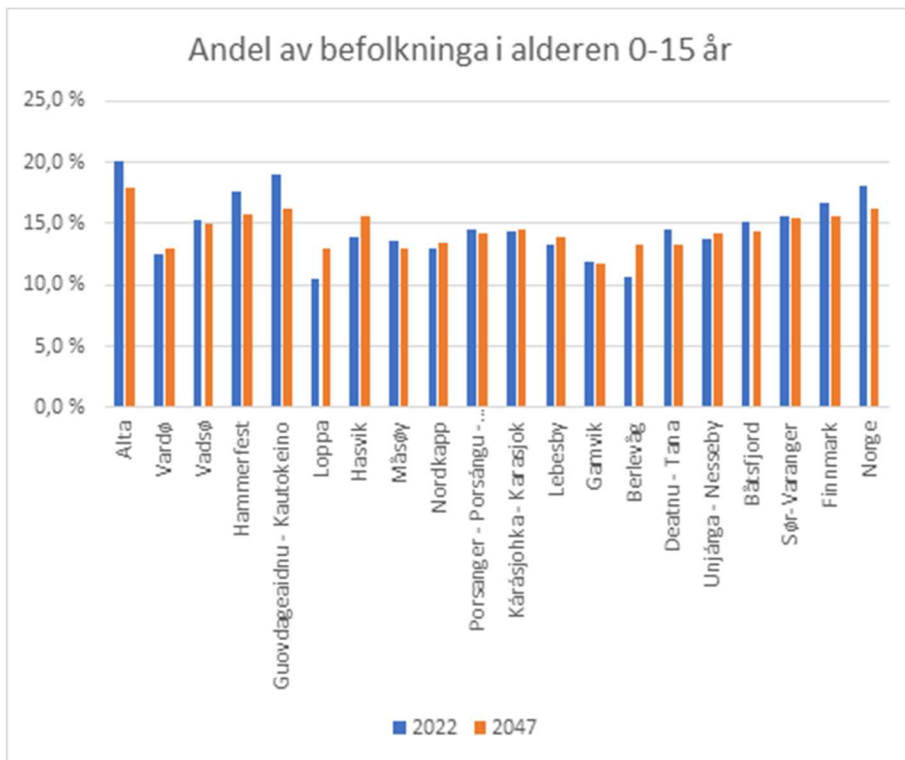

Figur 3. Framskrevet befolkningsutvikling 2022-2047. Kilde: SSB

Fram mot 2047 forventes det ikke lenger å være et netto fødselsoverskudd for hele Finnmark. Prognosene tilsier at det kun er bykommunene Alta, Hammerfest og Sør-Varanger som har netto fødselsoverskudd. Det forventes at utflyttinga skal bremses noe sammenliknet med de forrige 25 årene. Kommuner som Loppa, Hasvik, Måsøy og Nesseby forventes å ha nettoinnflytting. I tillegg forventes det at alle kommuner skal ha netto-innvandring, men ikke i like stor grad som de siste 25 årene (Tabell 3).

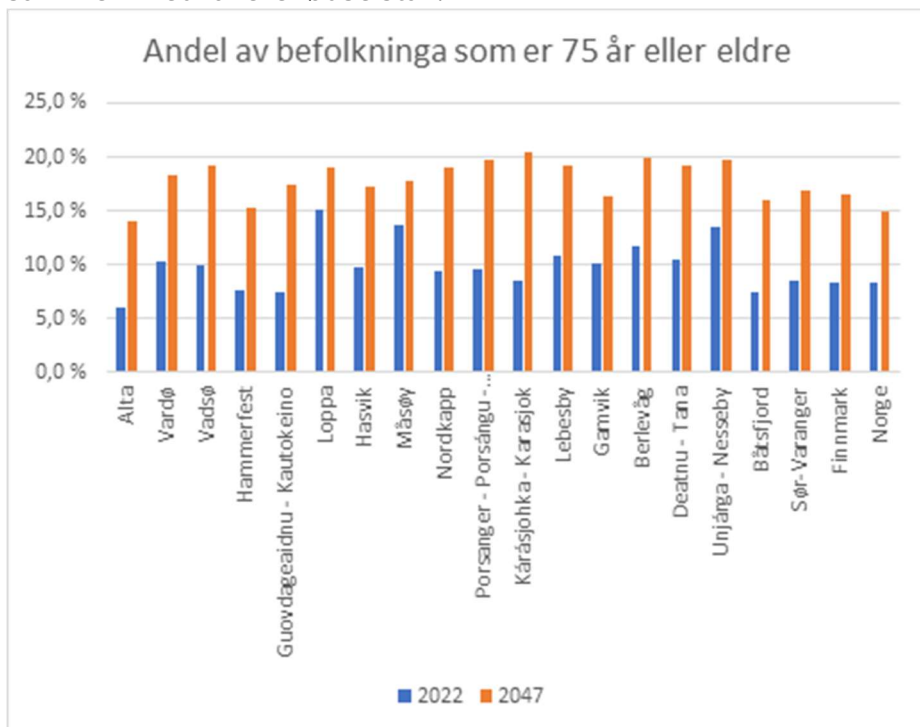
1.3 Alderssammensetning nå og om 25 år

Alderssammensetningen er betydningsfull del av hvordan befolkningen er.

Figur 4. Andel av befolkning 0-15 år. Kilde: SSB

Prognosen tilsier at det vil bli en lavere andel barn og unge under 15 år (Figur 4). Dette henger sammen med lavere fødselstall.

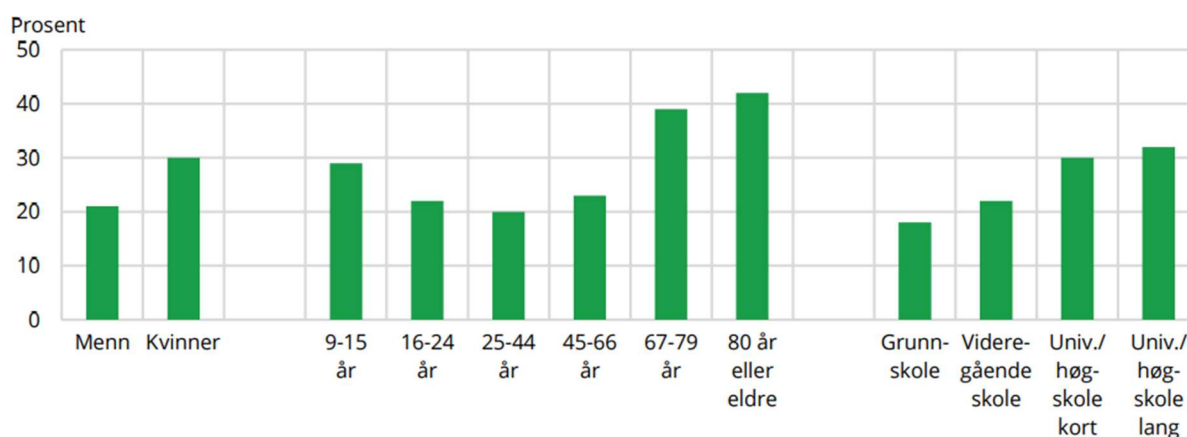
Figur 5. Andel av befolkning 75 år eller eldre. Kilde: SSB

Det forventes en dobling i andel eldre over 75 år (Figur 5). Begge disse er nasjonale trender, men som har større utslag i Finnmark. Det er store ulikheter mellom kommuner i Finnmark og årsaken er blant annet at befolkningssammensetninga er ulik i dag. De kommuner som i dag har en høy andel eldre, vil ikke om 25 år få en særlig større andel eldre.

fylket bør kjenne sitt lokalmiljø, lokale behov samt befolkningsprognoser. Da kan man være med på å gi relevante tilbud lokalt og være en aktiv samfunnsutvikler.

1.4 Fritidslesing

Lesning i fritiden utenfor skole eller jobb varierer også i befolkningen.

Figur 6. Andel papirboklesere 2022. Kilde: Norsk mediebarometer

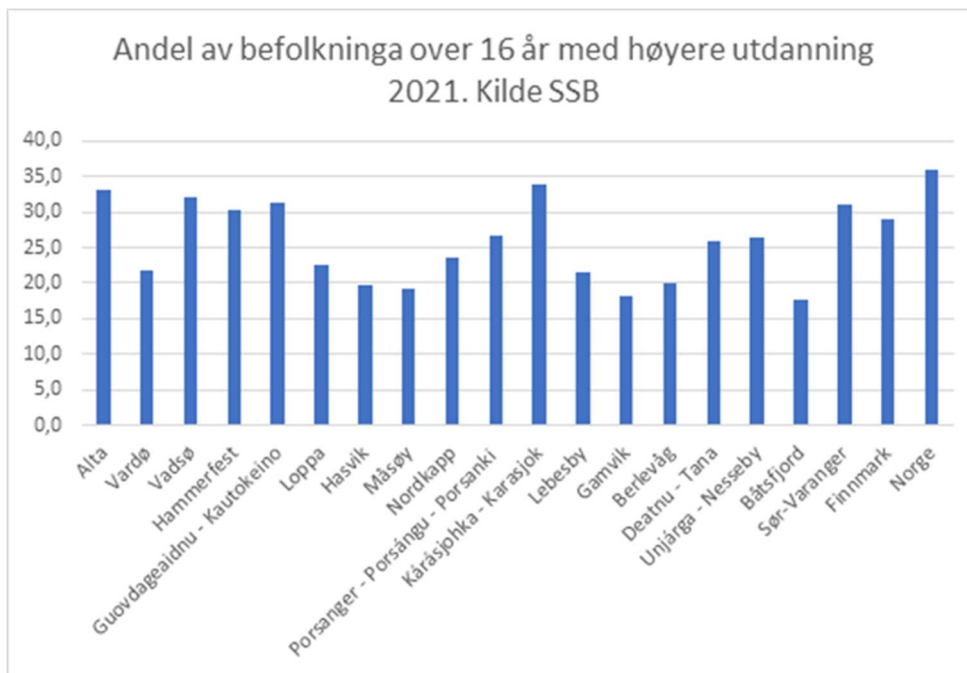
Nasjonalt leser kvinner og de eldste mest. I tillegg har høyere utdanning mye å si for hvem som leser papirbøker (Figur 30). Andel papirboklesere en gjennomsnittsdag, etter kjønn, alder og utdanning 2022 viser at kvinner generelt leser mest, at det leses minst i alderen 25-44 og mest blant de eldre. Høyere utdanning har også positiv innvirkning på lesemengden (Figur 6).

1.5 Utdanning og skolegang

Utdanning og skole sier noe om befolkningens kapital i form av kunnskap og kulturforståelse.

Andel med høyere utdanning

Høyere utdanning er relevant for visse yrker og flere behov i dagen samfunn.

Figur 7. Andel av befolkning over 16 år med høyere utdanning 2021. Kilde: SSB

Generelt er det færre med høyere utdanning i Finnmark enn landsgjennomsnittet i 2021 (Figur 7). Internt i fylket er det store ulikheter. Folkebibliotek kan tilrettelegge for at flere voksne tar høyere utdanning lokalt. Særlig kan det være behov for flere som tar helseutdanning, på grunn av en eldre befolkning.

Gjennomføring av videregående skole

Å fullføre et skoleløp er viktig for kompetansen i seg selv og det å motta det formelle beviset for fullføringen.

Gjennomføring av VGS opplæring målt i andel elever perioden 16-22	Fullført med studie- eller yrkeskompetanse på normert tid	Fullført med studie- eller yrkeskompetanse på mer enn normert tid	Fullført planlagt grunnkompetanse innen fem/seks år	Fortsatt i videregående opplæring etter fem/seks år, uten å ha fullført	Gjennomført vg3/gått opp til fag-/svenneprøve, ikke bestått	Sluttet undervisning
Alle utdanningsprogram	Norge	68,8	12,2	2,4	2,8	9,3
	Finnmark	52,9	18,3	2,4	4,9	16,0
Studieforberedende utdanningsprogram	Norge	82,3	7,2	1,0	1,7	3,5
	Finnmark	75,6	12,3	0,2	1,5	4,4
Yrkesfaglige utdanningsprogram	Norge	50,8	18,9	4,3	4,4	17,0
	Finnmark	35,9	22,7	4,0	7,4	24,7

Tabell 4. Gjennomføring i videregående opplæring målt i andel elever. For perioden 2016-2022. Kilde: SSB

Fullført VGS etter 5/6 år	2016- 2018	2017- 2019	2018- 2020	2019- 2021
Alta	67	69	69	70
Vardø	66	73	70	71
Vadsø	67	66	66	66
Hammerfest	62	63	63	62
Kautokeino	63	69	73	67
Loppa	60	66	61	69
Hasvik	64	67	62	64
Måsøy	56	58	68	82
Nordkapp	71	74	73	72
Porsanger	67	68	67	69
Karasjok	67	73	74	76
Lebesby	61	65	63	68
Gamvik	51	48	57	67
Berlevåg	63	70	72	77
Tana	62	63	61	64
Nesseby	74	73	74	:
Båtsfjord	62	63	56	60
Sør-Varanger	65	69	71	75
Troms og Finnmark	69	71	72	73
Hele landet	77	77	78	79

Tabell 5. Andel personer som har fullført videregående med studie eller yrkeskompetanse etter 5/6 år. Kilde: SSB/FHI

For alle utdanningsprogram i videregående skole er det 16 % av elever i Finnmark som slutter underveis, mot 9,3 i hele Norge (Tabell 4). Utfordringen er i all hovedsak knyttet til yrkesfaglig utdanning. Studieforbereidende trenger flere noe lenger tid til gjennomføring sammenliknet med landsgjennomsnitt, men relativt få slutter underveis. Tabellen under viser også store ulikheter mellom kommuner (Tabell 5).

Leseferdigheter 5. klasse

Grunnleggende leseferdigheter er av betydning for å kunne klare seg godt i resten av skoleløpet og ellers i samfunnet.

	2017/18- 2019/20	2018/19- 2020/21	2019/20- 2021/22	
Alta	24	24	23	
Vardø	23	16	16	
Vadsø	27	24	23	
Hammerfest	28	29	28	
Kautokeino	:	:	:	
Loppa	:	:	:	
Hasvik	36	36	31	
Måsøy	25	26	22	
Nordkapp	41	41	26	
Porsanger	38	32	29	
Karasjok	52	68	72	
Lebesby	23	14	16	
Gamvik	25	26	29	
Berlevåg	43	18	26	
Deatnu Tana	46	44	46	
Unjárga Nesseby	:	:	:	
Båtsfjord	49	53	46	
Sør-Varanger	28	27	27	
Troms og Finnmark	27	26	25	
Hele landet	23	23	23	

Tabell 6. Andel elever på laveste mestringsnivå lesing, 5. klasse. Kilde: Utdanningsdirektoratet/SSB/FHI

De fleste kommuner i Finnmark har flere 5. klassinger på laveste mestringsnivå lesning enn landsgjennomsnittet (Tabell 6). Kommuner i Finnmark viser over år en høy andel elever med laveste leseferdighet. Lesing er en viktig grunnleggende ferdighet, og her kan gode bibliotektenester bidra noe til å bedre leseferdighetene.

1.6 Barn, oppvekst og sosioøkonomi

Norske folkebibliotek er en del av en sosial infrastruktur som kan bety mye for barn i læring og mestring og for integrering og sosialt.

Samfunnets helseutfordringer for individ og samfunn som helhet har grunnlag i sosioøkonomiske forhold og ressurser som **økonomiske**: inntekt, eiendeler og bolig eller **kulturelle**: utdanning, kunnskap og praksis eller **sosiale**: som venner, familie (FHI, 2022). Hvordan barn og unge klarer seg i livet har preges av disse forholdene og er av betydning for samfunnet med hensyn til velferd, likhet, kompetanse og ressurser. Undersøkelser viser blant annet at utdanning er av betydning og jo høyere utdanning et barns foreldre har jo større sannsynlighet er det at barn fullfører VGS (SSB, 2022). En annen undersøkelse viser at barn av innvandrerforeldre i større grad er på lavere mestringsnivå i grunnskolen (Udir, 2017). Barn med lave sosioøkonomiske ressurser har ofte mer psykiske plager vises også i undersøkelser (Helsedirektoratet, 2015). Det er også vist at barn og unge mellom 18-24 år er gruppen som i

aller størst grad i hele Norge skårer høyest på opplevelse av ensomhet, og at denne er størst i gruppen som har grunnskole som høyeste utdanning (FHI, 2019).

Ikke alle barn har mulighet ut ifra ressurs spørsmål for å delta i organisert fritidsaktivitet, og noen har også andre ønsker og behov for fritidsaktivitet. Det vises at barn med lavere sosioøkonomiske resurser, og som også er de mest sårbare, i mindre grad deltar i organisert fritidsaktiviteter (P. Andersen, Å. Nordø, M. Sletten og D. Arnesen, 2021).

Godt folkehelsearbeid beskrives ofte gjennom tiltak hvor sosioøkonomi tas i betraktning, hvor tiltak gjøres på generell basis, det er engasjement blant involverte, at det er et livsløpsfokus samt samarbeid på tvers av fag, tjenester, sektorer og institusjoner (FHI, 2018 s. 17). Hvordan kommunen tilrettelegger for tiltak som motvirker sosioøkonomiske utfordringer er dermed avgjørende for barn, unge og lokalsamfunnet. Bibliotek og bibliotekets rolle er der her viktig.

2021	Ensomhet ungdom**	Fornøyd med lokalmiljøet***	Gode treffsteder unge****
Alta	27	64	49
Vardø
Vadsø	26	63	68
Hammerfest	35	54	48
Kautokeino	29	66	22
Loppa
Hasvik
Måsøy
Nordkapp	26	54	29
Porsanger	31	63	33
Karasjok	27	41	28
Lebesby
Gamvik
Berlevåg
Tana	37	54	63
Nesseby
Båtsfjord
Sør-Varanger	24	55	41
Troms og Finnmark	28	63	38
Hele landet	25	68	46
Finnmark	29	59	42

*Andel personer mellom 0-17 år som bor i husholdninger med inntekt under 60 % av kommunal medianinntekt over en treårsperiode, beregnet etter EU-skala. Perioden 2019-2021. Kilde SSB/FHI

**Andel ungdomsskoleelever i 2021 som svarer «ganske mye plaget» eller «veldig mye plaget» på spørsmålet: Har du vært plaget av noe av dette i løpet av sist uke: «Følt deg ensom?». Kilde: Ungdataundersøkelsen/FHI

***Andel ungdomsskoleelever i 2021 som svarer "svært fornøyd" eller "litt fornøyd", på spørsmålet: "Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med lokalmiljøet der du bor?", i prosent av alle som har svart på dette spørsmålet. Kilde: Ungdataundersøkelsen/FHI

****Andel ungdomsskoleelever i 2021 som svarer «Svært bra» og «Nokså bra» på spørsmålet «Hvordan opplever du at tilbudet til ungdom er når det gjelder lokaler for å treffe andre unge på fritida?». Kilde: Ungdataundersøkelsen/FHI

Tabell 7. Barnefattigdom, ensomhet ungdom, fornøyd med lokalmiljø ungdom og gode treffsteder blant ungdom. Kilde: FHI

Språk og leseferdighet

I skolen vurderes barnas forståelse av litterære tekster og faktatekster, via PISA-undersøkelsene gjennom evne til å hente ut informasjon, trekke enkle slutninger, tolke og sammenholde informasjon og i tillegg vurdere språk, innhold og virkemidler i teksten (SNL). I 2015 var sist måling for Finnmark som eget fylke og hadde høyest prosentandel med lavest leseferdighet for 5. kl. og nest høyest for 8. kl. (FHI, 2015). I 2021 vises Troms og Finnmark som fylket med nest høyeste andel med laveste leseferdighet for 5. kl. (FHI, Norgeshelse 2021).

Innsats for språkferdigheter fra småbarnsalderen av kan bidra til å styrke elevers skoleprestasjoner og redusere sjansen for frafall i videregående opplæring. Dette er en utfordring bibliotekene kan bidra til å motvirke med satsning i kommunene. En satsning på bibliotek og et godt samarbeid mellom bibliotek og barnehagen og grunnskole er dermed viktig for å kunne tilby barna gode språk og lesefremmende rammer i kommunen. Biblioteket er en arena som kan gi leseglede og glede ved å bruke språk og kommunisere med andre.

Betydningsfulle møtesteder

Bibliotek har blitt mer sentralt i større og mindre samfunn gjennom sitt tjenestepotensial og ansatte som en viktig del av der vi bor og i en tid med økende press mot polarisering og ulikhet (Klinenberg, 2018). Bibliotek som åpne frie institusjoner er viktig for å kunne motvirke dette. Innholdet kan være litterært eller det kan være lærende og skapende aktiviteter som gir mestringsfølelse. I tillegg er biblioteket en møteplass for sosial kontakt. Prioriteringer kan bidra til oppvekstvilkår, blant annet til gode tilbud som er tilgjengelige for alle bidrar til å heve kvaliteten på boområdet og bidra til utjevning av sosiale forskjeller (FHI, 2020).

Å delta i felles fritidsaktiviteter er viktig for fellesskap, identitet og mestring, og gir barn og unge ferdigheter og erfaringer som har betydning senere i livet. Folkehelseinstituttets oppvekstprofiler for kommuner i Finnmark 2022 viser at ungdommer har utfordringer med trivsel og sosialt (FHI, 2022), undersøkelser viser blant annet at blant unge mellom 18-24 så er Finnmark blant de tre øverste fylkene i opplevelse av ensomhet i gruppen (FHI, 2019), (Tabell 7). Bortsett fra Oslo har per i dag Troms og Finnmark også lavest forventet levealder blant norske fylker (The Lancet, 2022), og Troms og Finnmark er et av fylkene med flest innbyggere med grunnskole som høyeste utdanning og skårer lavest på gjennomføring av VGS opplæring (SSB 2022, Utdanning), (Tabell 4). Fra kommunehelsens statistikkbank kan man også se at Troms og Finnmark har lav skår på «Treffsteder for unge, opplever at tilbudet er bra» hvor landssnittet er på 46%, mens Finnmarkskommuner samlet havner på 42% (Tabell 7).

1.7 Valgdeltakelse

Målt valgdeltakelse kan også si noe om befolkningens engasjement og oppfattelse av mulighet for å kunne delta og påvirke sitt samfunn.

	2019 kommune- styrevalg	2019 Fylkestings- valg	2021 Stortings- valg
Alta	56,2	52,9	72,4
Vardø	63,0	55,1	76
Vadsø	64,0	60,5	75,7
Hammerfest	58,9	55,4	71,3
Kautokeino	63,5	60,1	70,1
Loppa	70,7	53,2	72,4
Hasvik	62,0	48,7	72,9
Måsøy	60,7	53,6	67
Nordkapp	69,8	60,5	71,7
Porsanger	65,6	61,8	71,4
Karasjok	68,5	63,6	69,2
Lebesby	69,0	57,7	73,6
Gamvik	64,4	56,3	73,3
Berlevåg	69,8	55	68,5
Tana	69,3	63,3	73,3
Nesseby	78,1	68,4	77,5
Båtsfjord	64,5	49,5	65,8
Sør-Varanger	60,2	55,7	71,4
Troms og Finnmark	63,0	57,7	
Landet	64,7	60,5	77,2
Finnmark	65,5	57,3	72

Tabell 8. Valgdeltakelse i prosent 2019-2021. Kilde: SSB

Ved sist kommunestyrevalg i 2019 var valgdeltakelsen i Finnmark relativt høy og samlet over det nasjonale snittet, men lavere ved fylkestingsvalget og under det nasjonale snittet nasjonalt totalt sett i 2021 (Tabell 28). Å være engasjert, motivert til å kunne delta er viktig for demokratiet og det å være en aktiv del av sitt samfunn (Tabell 8).

1.8 Samisk og kvensk/ nordfinsk kultur og språk

Kulturell identitet kan beskrives som om å høre til en gruppe og er en del av en persons selvoppfatning. Kulturell identitet henger gjerne sammen med nasjonalitet, etnisitet, språk eller dialekt, religion, sosial klasse, generasjon eller andre former for sosiale grupper som har sin egen kultur (Det store bildet s 65). Også naturen, bestemte aktiviteter eller kulturminner kan være viktige bestanddeler i den kulturelle identiteten. Nordnorsk og Finnmarksidentitet er sammensatt og gjenspeiler folkene som bor her. Kulturell og språklig bevissthet påvirker nærings- og kulturvirksomhet som synliggjør det kulturelle mangfold både i fylket og nasjonalt. Den samiske kulturen står likevel i en særstilling.

Den samiske befolkningen lever i spennet mellom tradisjon og modernitet og lever et mangfoldig liv i både bygd og by. Det kommer til uttrykk både i språket, i kunsten og kulturen.

Et allsidig kulturliv styrker samisk samhørighet og identitet og bidrar til å øke kunnskap og forståelse for mangfoldet i nord, og kunnskapen om at Norge har et urfolk (DSB s 66).

Samisk kultur er både en kulturressurs og en næringsressurs som også skaper internasjonal oppmerksomhet og interesse. Å bidra til å bevare og utvikle kulturen er viktig i Finnmark.

Finnmark er fylket med flest samiske forvaltningskommuner hvor samisk og norsk er sidestilte språk. I Finnmark er disse Kautokeino, Karasjok, Tana, Nesseby og Porsanger kommune.

Fylkeskommunen har siden tidlig på 2000tallet hatt et formelt samarbeid med Sametinget. Fylkesbiblioteket har i mange år hatt dialog og ulike former for samarbeid med Sametingets bibliotek. Fylkesbibliotekets samarbeid har vært via videreformidling av litteratur og kultur og gjensidig invitasjon til deltakelse til møter eller seminarer.

Også kvener eller norskfinner har en lang historie i Finnmark (DSB s 67). Det kvenske/norskfinske samfunnslivet er mangfoldig og berører temaer som kultur og tradisjon, kunst og kunsthåndverk, språk og litteratur, kunnskap og læring, kulturminner og kulturarv, museer og formidling, næring, organisasjonsliv og grenseoverskridende samarbeid.

En vesentlig del av de som snakker samisk som hjemmespråk, bor i indre Finnmark (DSB s 67). En mindre gruppe snakker kvensk eller norskfinsk som hjemmespråk.

Finnmark fylkesbibliotek har Kväänin biblioteekkipalvelu – Kvensk bibliotektjeneste. Tjenesten formidler omtaler av kvenskspråklige utgivelser og omtaler av utgivelser om kvenske/norskfinske forhold på alle språk.

Å være en del av arbeidet rundt vedtak angående føringer fra Sannhet og forsoningsarbeidet vil være relevant. En kommisjon som har studert fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner. Et arbeid som skal kunne bidra til bedre folkehelse i aktuelle områder, styrking av språk, kultur, utdanning og identitet.

Arenaer der det kan møtes for å være del av, for forsoning, for å diskutere, bevare og få kunnskap om språk og kultur vil bibliotek være viktige.

2 Bibliotekene i Finnmark

Bibliotekene i Finnmark er 18 folkebibliotek, 10 bibliotek i de videregående skolene, to bokbusser, Sametingets bibliotek og Finnmark fylkesbibliotek. I Finnmark er det også 3 universitetsbibliotek, UiT og Samisk høgskole eier universitetsbibliotekene.

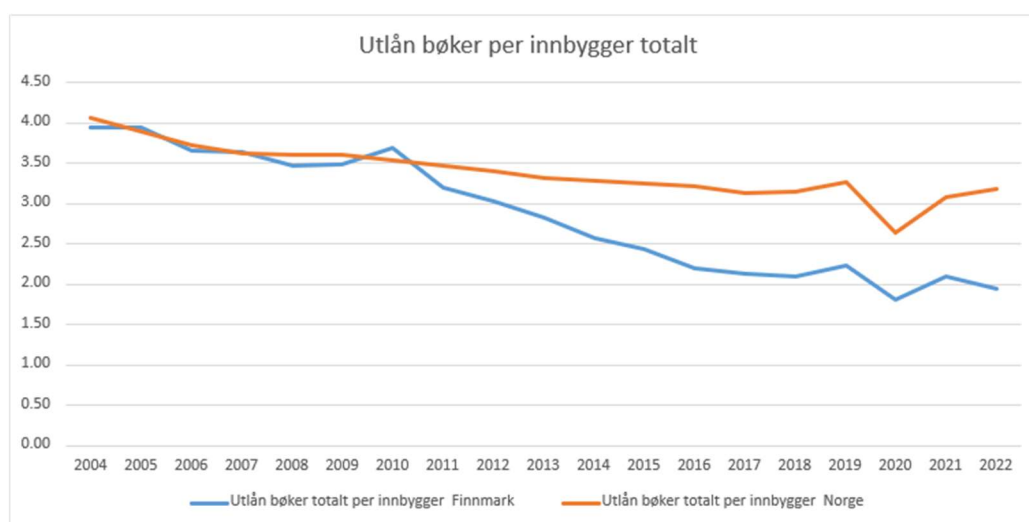
Dette kapitlet viser statistikk fra folkebibliotekene og skolebibliotekene, som er innmeldt til og hentet fra Nasjonalbiblioteket.

2.1 Folkebibliotek

Alle kommuner har et folkebibliotek som tilfaller under Lov om folkebibliotek. Noen kommuner har filialer, utlånsstasjoner eller bokbusser som en del av tilbudet.

2.1.1 Utlån, innlån og samling

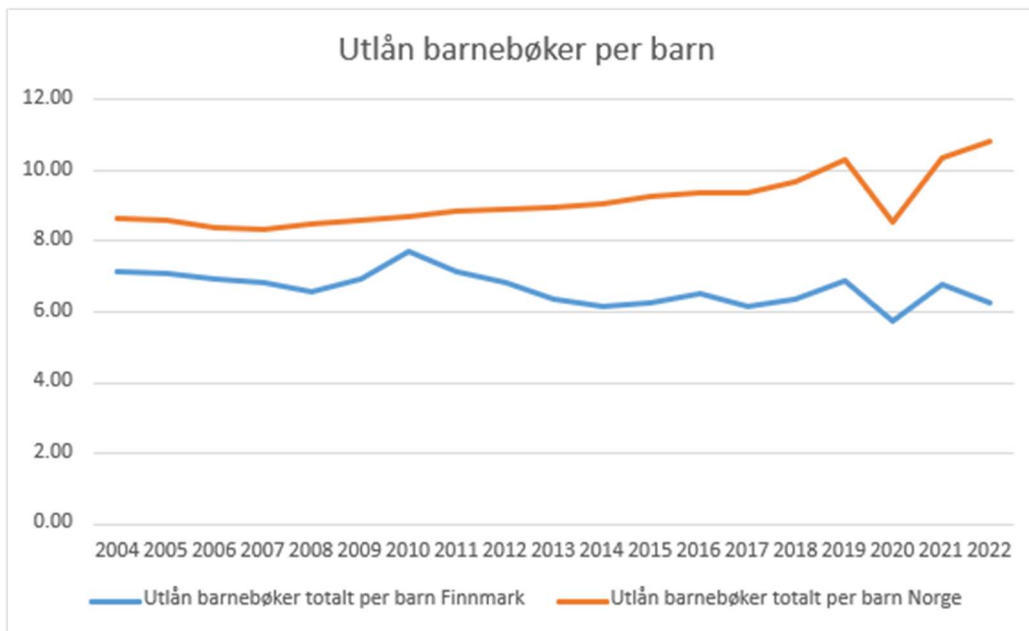
Utlånet av fysiske medier defineres som førstegangslån pluss fornyelser.

Figur 8. Utlån per innbygger. Kilde: Bibliotekutvikling.no

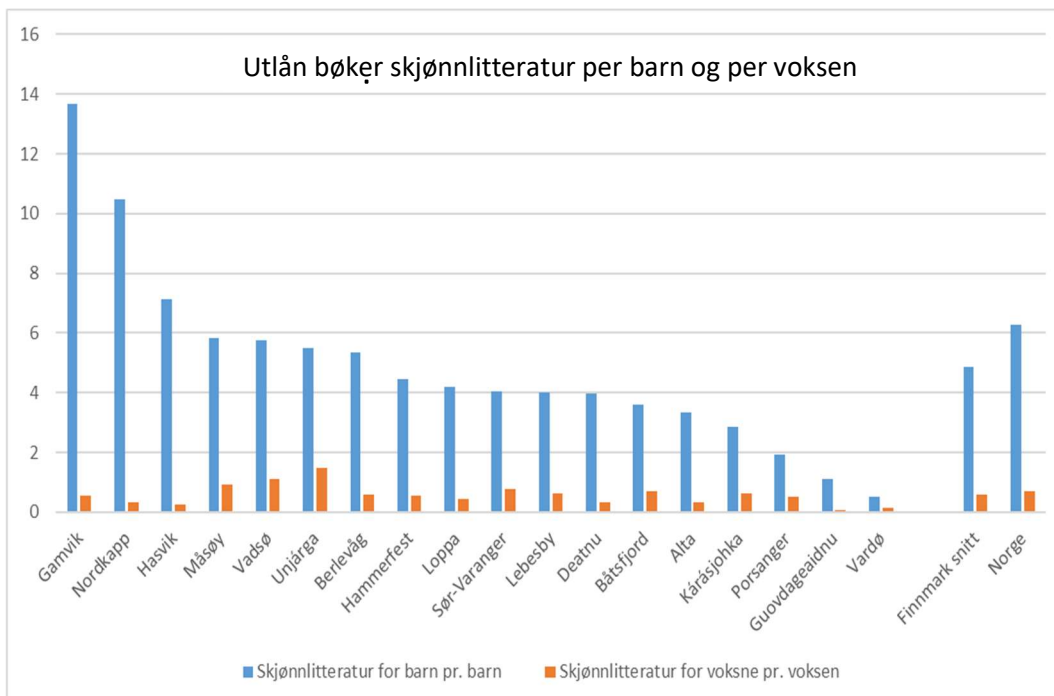
Utlån av fysiske bøker per innbygger har sunket siden 2004. Bokåret 2019, og prosjektet "På kanten av myra" førte til økt besøk og utlån i Finnmark.

Utlånet totalt har sunket mer siden 2019 i Finnmark enn nasjonalt (Figur 8). Også her er den nasjonale trenden at tallene tar seg opp igjen etter covid, mens dette ikke reflekteres i statistikken for Finnmark.

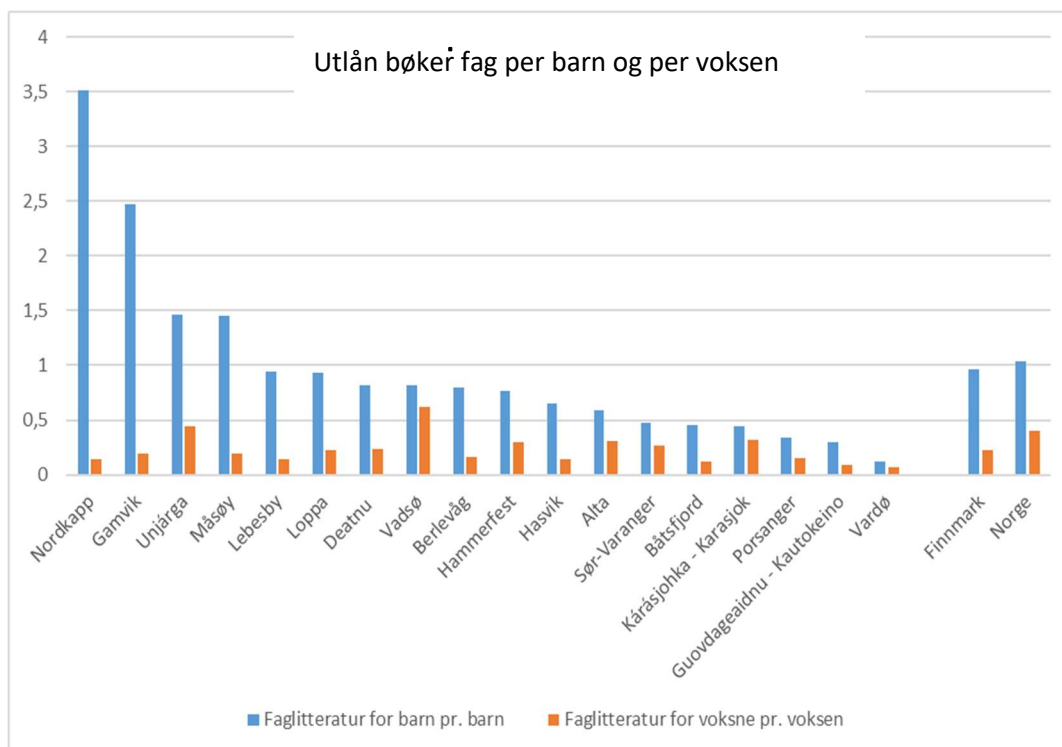

Figur 9. Utlån barnebøker per barn. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Utlån barnebøker per barn har over de siste 18 årene sunket i Finnmark, men har holdt seg ganske jevnt, med noen svingninger (Figur 9). Utlån til barn i Finnmark ligger lavere enn gjennomsnittet i Norge, og nasjonalt har det vært en jevn økning totalt sett. Leseåret i 2010 og Bokåret 2019 ga positive resultat i Finnmark, og den felles nasjonale satsningen Sommerles har i de siste årene også bidratt.

Figur 10. Utlån skjønnlitteratur 2022. Kilde: Bibliotekutvikling.no

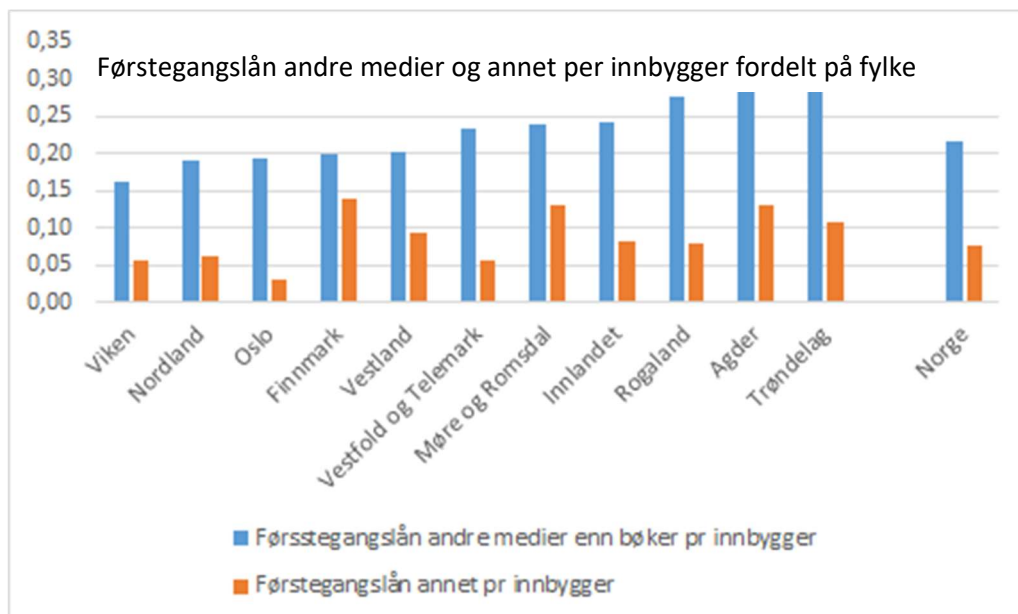

Figur 11. Utlån faglitteratur 2022. Kilde: Bibliotekutvikling.no

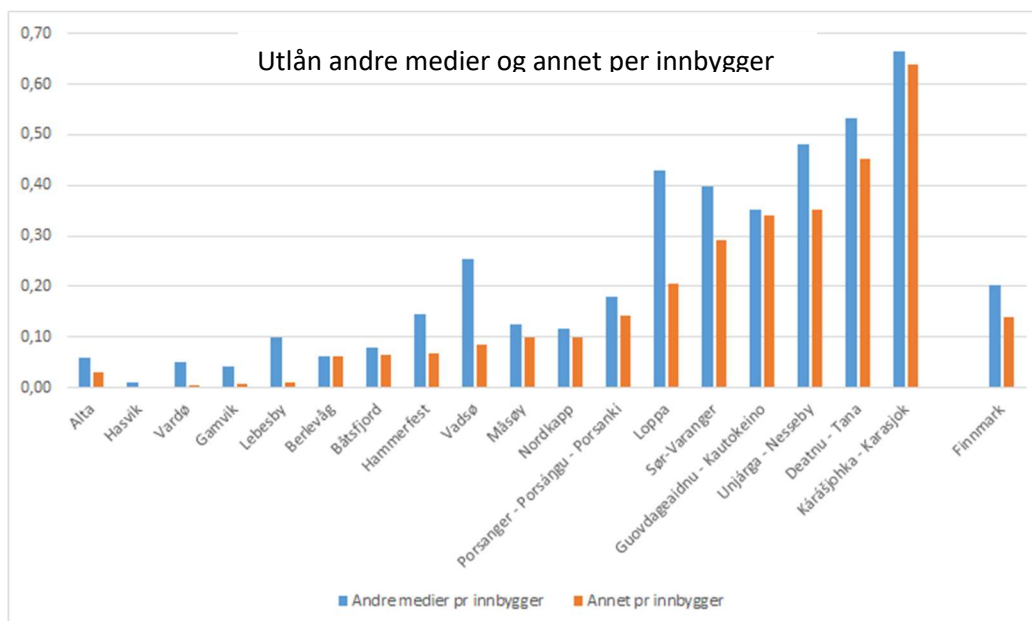
Det er stor variasjon i utlån mellom de forskjellige kommunene i Finnmark, men generelt er utlånet av barnebøker per barn mye høyere enn voksenbøker per voksen. Snittet i Finnmark er under det nasjonale både i hensyn til barnebøker per barn og voksenbøker per voksne (Figur 10 og 11).

Andre medier og annet

Som del av bibliotekets samlinger finnes også andre medier som blant annet film, musikk og annet. Annet kan være utstyr som lånes som utstyrssentraler i samarbeid med lokale sosialtjenester som NAV eller Buf.

Figur 12. Førstegangslån andre medier og annet 2022. Kilde: Bibliotekutvikling.no

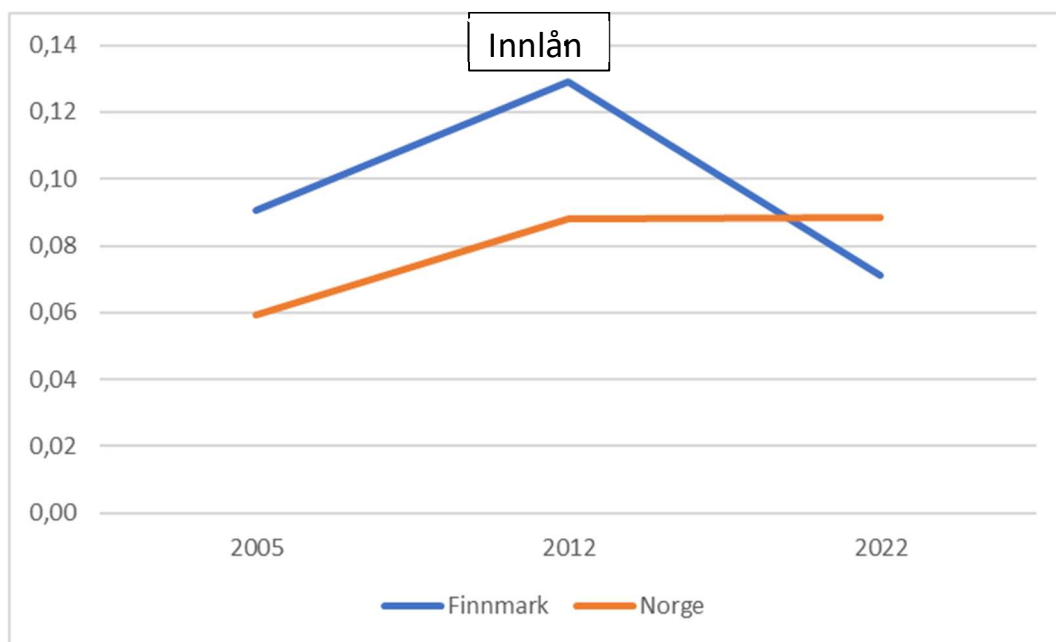

Figur 13. Utlån andre medier og annet per innbygger Finnmark 2022. ilde Bibliotekutvikling.no

Utlån andre medier i Finnmark ligger omtrent på samme nivå som det nasjonale snittet, men Finnmark ligger godt over det nasjonale snittet med utlån av annet (Figur 12). Noen kommuner i Finnmark har disse tjenestene på biblioteket og Finnmark har et høyt utlån av annet per innbygger (Figur 13).

Innlån og fjernlån

Innlånet definerer tilføring av kilder til bibliotekene, medier lånt inn fra andre bibliotek.

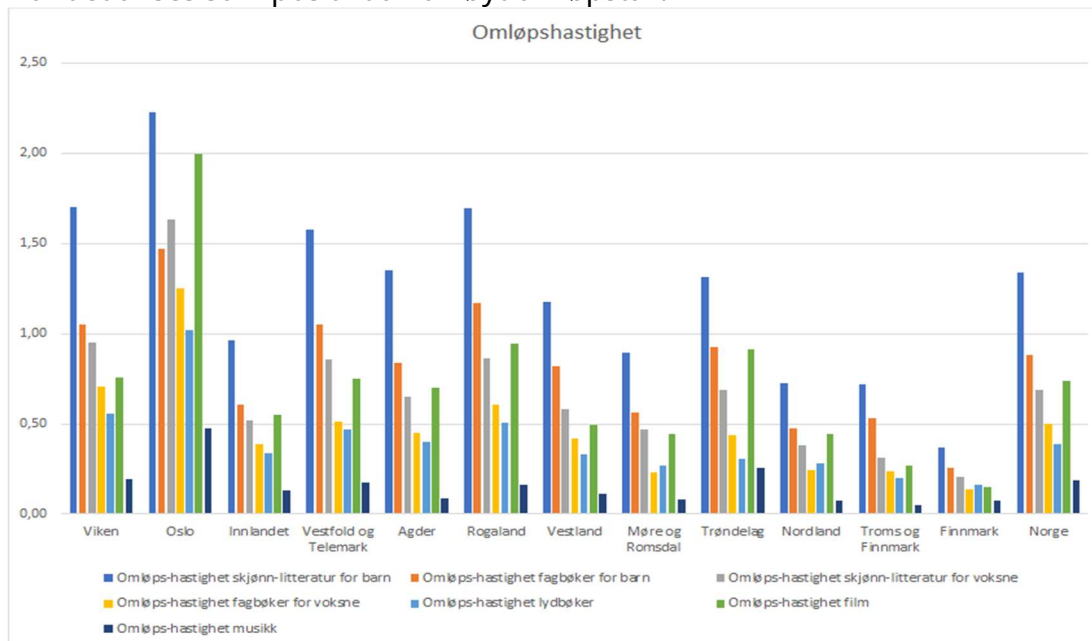
Figur 14. Innlån bøker. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Innlån av medier, i hovedsak bøker, var frem mot 2012 høyere i Finnmark enn i resten av landet. (Figur 14). Innlånet har totalt sett sunket i Finnmark per innbygger, og er nå under gjennomsnittet i Norge.

Finnmark fylkesbibliotek opphørte med å organisere eget fjernlån i 2023. De tre nordligste fylkene inkludert Finnmark er ikke del av en nasjonal bibliotektransportordning. Et fjernlånt medium fra det nasjonalt Depotbiblioteket kan på grunn av dagens system ta opp mot en måned å motta hos et bibliotek i Finnmark.

Omløpshastighet

Omløpshastighet er utlånet delt på bestanden, og definerer bruken av medier i samlingen hvor det anses som positivt å ha høy omløpstall.

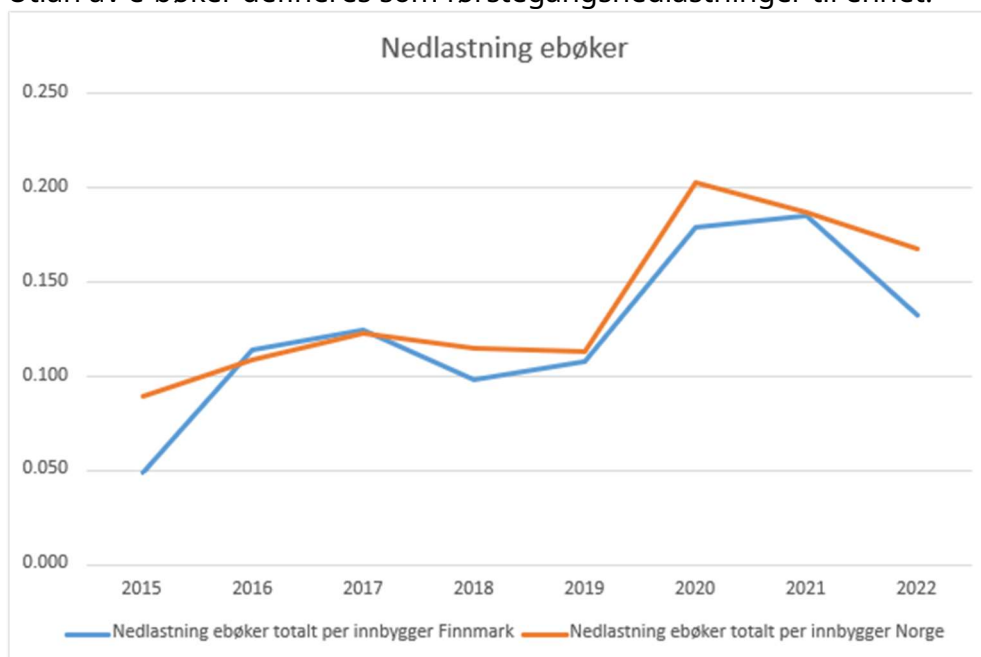

Figur 15. Omløpshastighet fylke 2022. Kilde: Bibliotekutvikling.no

For bibliotek i Finnmark ligger omløpshastigheten, for alle medietyper lavere enn landsnittet, med noen bibliotek som unntak (Figur 15). Det kreves et visst antall bøker i samlingen for å kunne tilby bredden et bibliotek skal kunne ha, men kan samtidig være utgangspunkt for vurdering og gjennomgang av samlinger for aktualitet.

Nedlastning e-bøker

Utlån av e-bøker defineres som førstegangsnedlastninger til enhet.

Figur 16. Nedlastning e-bøker. Kilde: Bibliotekutvikling.no

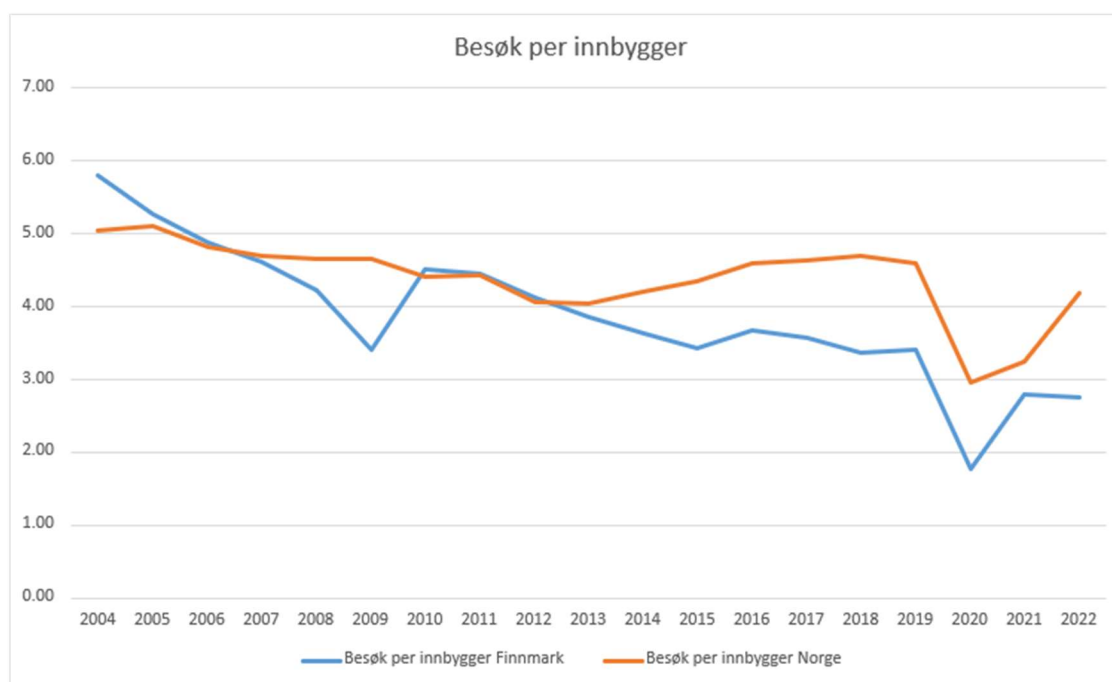
Førstegangsnedlastninger av e-bøker per innbygger har i Finnmark ligget på lik linje med det nasjonale snittet, men har siste året gått noe ned (Figur 16). Nivået på nedlastinger ligger totalt sett høyere i 2022 enn 2019.

2.1.2 Besøk, arrangement, tilgjengelighet

Bibliotekenes tjenester måles også etter tilgjengelighet, antall besøk og arrangement.

Besøk

Et besøk defineres som en person som kommer til biblioteket for å benytte bibliotekets samlinger eller tjenester.

Figur 17.. Besøk per innbygger. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Besøket har sunket kraftig, fra nesten 6 besøk i året per innbygger i 2004 og over landsgjennomsnittet, til under 3 besøk per innbygger i 2022 og under landsgjennomsnittet. (Figur 17).

Den nasjonale trenden er at besøkstallene er i ferd med å ta seg opp igjen etter covid. Denne trenden ser vi ikke i Finnmark helt enda. Ulike tiltak blant annet Bokåret 2019 tilrettelagt av Nasjonalbiblioteket og tiltaket med forfatterturnéene Under Nordlyset i 2020 og 2021 har hatt innvirkning på besøket og mellomrommet mellom det nasjonale snittet og fylkessnittet var mindre (Figur 17).

Avdelinger og åpningstimer

Avdelinger og åpningstider påvirker tilgjengelighet og dermed bruken av biblioteket.

	Antall /avdelinger enheter Finnmark	Antall /avdelinger enheter Norge
2004	34	
2005	33	
2006	30	
2007	30	
2008	28	
2009	27	
2010	27	768
2011	27	744
2012	27	742
2013	24	715
2014	23	686
2015	22	676
2016	22	676
2017	22	674
2018	22	667
2019	22	665
2020	22	647
2021	22	641
2022	20	637
Prosentendring	-25.9	-17.1

Tabell 9. Tidsserie. Avdelinger. Kilde: Bibliotekutvikling.no og fylkesbibliotekets egne tall

Antall bibliotekenheter har siden 2010 sunket med nesten 26% i Finnmark, mens det nasjonalt har vært en nedgang på 17% i samme periode (Tabell 9). Tallene det her er sammenlignet med, starter i 2010, da vi ikke har nasjonale tall fra før 2010. I 2022 er det 20 bibliotekenheter i folkebibliotekene i Finnmark. De fysiske bibliotek-tjenestene i kommunene er sentralisert til kommunesentrene og tilgjengeligheten til bibliotekene i Finnmark er dermed blitt dårligere. Hammerfest og Lebesby er de eneste kommunene med filial i tillegg til hovedbibliotek.

2022	Antall bibliotek- enheter	Bibliotekenheter per kommune	Meråpent hoved- bibliotek, timer	Antall hovedbibliotek	Prosent meråpne hovedbibliotek	Lørdags-åpent hovedbibliotek	Prosent lørdags- åpne hoved- bibliotek	Sum betjent åpningstid hovedbibliotek
Alta	1		1			Ja		40
Berlevåg	1					Nei		18
Båtsfjord	1					Nei		12
Tana	1					Nei		18
Garnvik	1					Nei		9
Kautokeino	1					Nei		25
Hammerfest	2		1			Ja		42
Hasvik	1					Nei		18
Karasjok	1					Nei		24
Lebesby	2		1			Nei		24
Loppa	1					Nei		17
Måsøy	1					Ja		32
Nordkapp	1					Nei		36
Porsanger	1					Nei		16
Sør-Varanger	1					Ja		27
Nesseby	1					Nei		15,5
Vadsø	1					Ja		35
Vardø	1					Nei		35
Finnmark	20	1,1	3	18	16,6%	5	27	25,5
Norge	637	1,78	152	355	42,8%	201	52	29,55

Tabell 10. Enheter og åpningstider 2022. Kilde Bibliotekutvikning.no

Antall bibliotekenheter per kommune er 1,78 nasjonalt og på 1,1 i Finnmark (Tabell 10).

Antall lørdagsåpne hovedbibliotek er i 2022, 5 bibliotek, som utgjør 27% i Finnmark, mens snittet er 52% nasjonalt (Tabell 10). Finnmark ligger under det nasjonale snittet i åpningstimer per hovedbibliotek (Tabell 10).

Antall meråpne hovedbibliotek er også lavere i Finnmark enn nasjonalt, nesten 43% nasjonalt i 2022 mens 16,6% av hovedbibliotek i Finnmark (Tabell 10).

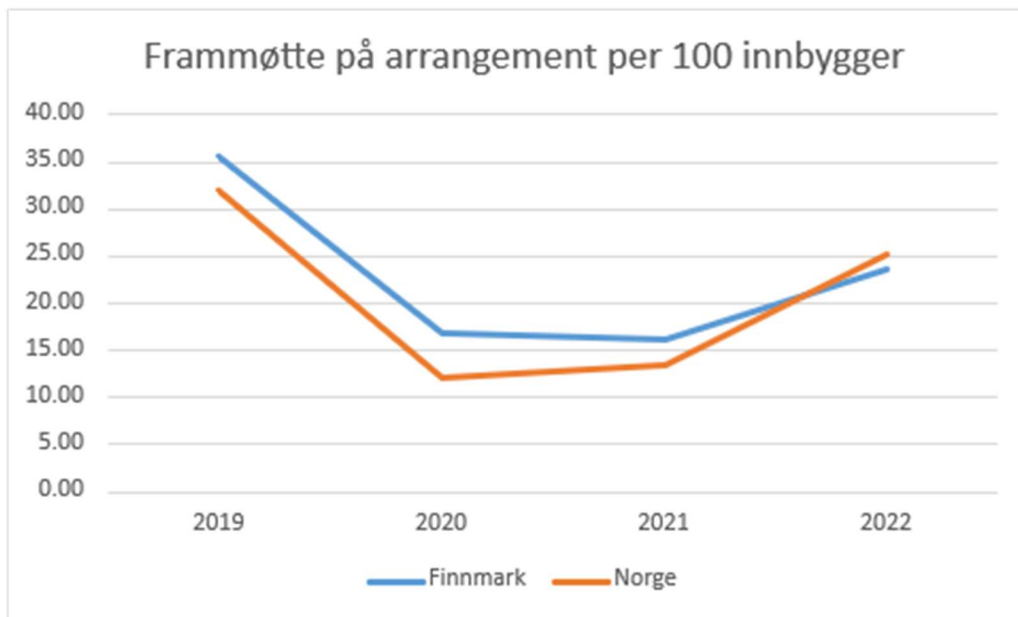
Arrangement og deltakere

Åpne arrangement kan settes opp av biblioteket selv og i samarbeid med andre, eller det kan settes opp utelukkende av andre.

Kommune 2022	Antall arrangement for skoler og barnehag.	Arrangement for skoler og barnehag, fram møtte	Samtale og debatt-arrangement	Samtale og debatt-arrang. fram møtte	Kultur-arrang.	Kultur-arrang. fram møtte	Opplæring/ kurs/ verksted	Opplæring/ kurs/ verksted fram møtte	Bibliotekinformasjon/ omvisning	Bibliotekinformasjon/ omvisning fram møtte	Totale arrangement	Antall deltakere
Alta	95	1853	4	102	129	2281	126	1525	22	511		
Vardø	0	0	0	0	0	0	0	0				
Vadsø	4	107	1	37	36	1007	4	67				
Hammerfest	5	145	8	133	43	670	22	228	4	145		
Kautokeino	41	643	1	21	6	153	4	21	1	20		
Loppa	1	14	0	0	2	70	11	78				
Hasvik	1	18	0	0	3	23	1	19	1			
Måsøy	12	237	5	47	14	218	4	55	2			
Nordkapp	16	129	1	40	2	55	1	5	1	7		
Porsanger	5	126	11	91	21	328	42	583	1	9		
Karasjok	0	0	0	0	5	121	0	0				
Lebesby	33	345	19	241	81	1296	6	81	3	28		
Gamvik	4	115	0	0	5	114	4	33	2	30		
Berlevåg	0	0	0	0	0	0	0	0				
Tana	9	140	2	16	4	64	0	0	3	40		
Nesseby	1	20	0	0	7	128	2	8				
Båtsfjord	1	51	0	0	0	0	0	0				
Sør-Var.	42	1163	0	26	89	1575	9	75				
Finnmark	270	5106	52	754	447	8103	236	2778	40	790	1045	17531
Norge	19100	459346	2480	54846	19593	586449	15124	233457	1688	30435		
Nr (flest)	2	2	4	4	1	1	3	3	5	5		

Tabell 11. Arrangementstyper og deltakere ved arrangement i Finnmark 2022. Kilde: Bibliotekutvikling.no

I 2022 var det totalt 1045 arrangementer på folkebibliotekene i Finnmark, og det var totalt 17531 besøkende på arrangement. Kulturarrangement er hva det er mest av i Finnmark totalt, før opplæring, kurs og verksted. Samtaler og debattarrangement er det minst av (Tabell 11).

Figur 18. Frammøtte på arrangement per 100 innbygger. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Samlet sett har Finnmark ligget over det nasjonale med tanke på deltakere av på arrangement per 100 innbygger de siste fire årene (Figur 18).

2.1.3 Lånere

Aktive lånere defineres som en innbygger som har lånt noe, for eksempel en bok eller film, på et bibliotek i løpet av et kalenderår.

Aktive lånere				
2021	Innb. totalt pr. 1. januar	Antall aktive lånere	Antall aktive lånere, egen kommune	Andel aktive lånere i egen kommune av innbyggertall
Alta	21144	2463	2230	11 %
Berlevåg	1897	102	90	10 %
Båtsfjord	5568	172	168	8 %
Deatnu - Tana	11274	368	277	10 %
Gamvik	2877	148	138	13 %
Kautokeino	859	207	162	6 %
Hammerfest	964	1526	793	7 %
Hasvik	1162	47	45	5 %
Karasjok	2947	283	240	9 %
Lebesby	3904	141	129	11 %
Loppa	2584	66	61	7 %
Måsøy	1221	125	107	9 %
Nordkapp	1057	393	370	13 %
Porsanger	906	297	278	7 %
Sør-Varanger	2821	1393	1077	11 %
Nesseby	854	168	136	16 %
Vadsø	2165	1124	931	17 %
Vardø	9925	42	38	2 %
Finnmark	74129	9065	7270	10 %
Norge	5425270	833 889	695 288	13 %

Tabell 12. Nøkkeltall for aktivitet i folkebibliotekene Finnmark, 2021. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Antall aktive lånere er i Finnmark i 2021 under det nasjonale snittet (Tabell 12). Det nasjonale snittet er på 13% av befolkningen mens i Finnmark er det på 10%. Nesseby og Vadsø skiller seg ut med å ha flest aktive lånere som andel av innbyggerne, og begge ligger over landsgjennomsnittet. Mange bibliotek har også flere lånere bosatt i andre kommuner.

2.1.4 Ressurser

Ressursene er kilder som kan anvendes til å skape goder eller nytte. For at kilden skal kunne kalles en ressurs må den være tilgjengelig.

Årsverk og bibliotekfaglig utdannelse

Ansatte ved bibliotekene er essensielle ressurser for et bibliotektilbud. Ansatte er personale som er fast ansatt ved hovedbiblioteket og dets avdelinger. Bibliotekfaglig utdannelse er bachelor- eller høyere grad med minst 120 studiepoeng i bibliotekspesifikke fag, bachelor- eller høyere grad med minst 60 studiepoeng bibliotekspesifikk påbygging eller tilsvarende utdanning (Forskrift om kvalifikasjonskrav i bibliotekene, 2013).

2022	Antall fag- utdannede ledere	Antall fag- utdannede ledere %	Antall fag- utdannet årsverk	Antall årsverk	Antall ansatte totalt	Antall årsverk 2005	Antall årsverk 2022	Endring årsverk 2005-2022
Alta	1			5,5	6			
Berlevåg				0,66	1			
Båtsfjord	1			0,5	1			
Tana	1			1,37	2			
Gamvik				0,5	1			
Kautokeino				1	1			
Hammerfes	1			3	3			
Hasvik	1			0,5	1			
Karasjok	1			2	2			
Lebesby				1,06	2			
Loppa				1,5	2			
Måsøy	1			1,5	2			
Nordkapp	1			1,53	2			
Porsanger	1			1	1			
Sør-Varanger	1			4,8	7			
Nesseby	1			0,8	2			
Vadsø	1			5	5			
Vardø				0,5	2			
Finnmark	12	66	20,36	33	43	54	33	-39%
Norge	269	75,5	964	1 839		1774	1839	3,6%

Tabell 13. Fagutdannede og årsverk 2022. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Totalt er det 33 årsverk ved folkebibliotek i Finnmark i 2022 (Tabell 13), og det er til sammen 43 personer som jobber i folkebibliotekene. Per bibliotekenheter er det i snitt i 2022 1,6 årsverk, landsgjennomsnittet er 2,9 årsverk. 8 av 18 folkebibliotek i Finnmark har ett årsverk eller mindre (Tabell 13). Fra 2005 til 2022 har det vært en nedgang i årsverk i Finnmark på 39%, mens det har vært en oppgang på over 3% nasjonalt.

Det er 12 av de 18 biblioteksjefene i Finnmark som er utdannet bibliotekar. Fordelt på kommuner i Finnmark har 66 % i 2022 en fagutdannet biblioteksjef, gjennomsnittet for Norge

er 75,5 % (Tabell 13). I 2005 var det 63% fagutdannede bibliotekledere i folkebibliotekene i Finnmark (Ka gjør dem i bibliotekan? 2005).

Fordelt på kommuner er det fagutdannet årsverk i Finnmark på 61%, mens for Norge er det 52 %.

I de fleste av kommunene i Finnmark finnes det der ikke noe bibliotekfaglig miljø utenfor folkebibliotek, og det er uheldig der det kun er en bibliotekansatt i kommunen. Skal gode bibliotek tjenester bygges, kreves det også gode og robuste fagmiljø lokalt. Antall årsverk må økes slik at man minimum har 1,5 årsverk på hvert bibliotek. Det viser seg at økning i antall ansatte og satsning på bibliotek resulterer i bedre og økt bruk av tjenesten beskrevet i "Folkebibliotekloven (2014) – Hva førte den til?" (Innlandet fylkesbibliotek, 2023) og Figur 32.

Økonomiske ressurser

Medieøkonomiske utgifter beskriver utgifter til fysiske medier og kostnader knyttet til tilgang til databaser og kjøp av elektroniske medier.

2022	Utgifter kjøp av medier, kroner	Medie-utgifter per innbygger, kroner
Alta	510 771	24
Berlevåg	27 340	30
Båtsfjord	83 727	39
Tana	85 000	30
Gamvik	46 048	44
Kautokeino	75 000	26
Hammerfest	526 563	47
Hasvik	80 000	83
Karasjok	174 796	68
Lebesby	85 000	70
Loppa	5 628	7
Måsøy	108 000	93
Nordkapp	45 709	16
Porsanger	80 861	21
Sør-Varanger	284 620	29
Nesseby	53 000	62
Vadsø	315 000	57
Vardø	200 000	105
Finnmark	2 787 063	38
Norge	149 239 597	28

Tabell 14. Medieutgifter folkebibliotek 2022. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Utgifter til kjøp av medier målt per innbygger er 38 kr for hele Finnmark (Tabell 14). Dette er høyere enn landsgjennomsnittet, men et bibliotek krever en del minimumsutgifter til medier, uansett om det er stort eller lite. Fordeles medieutgiftene på de 20 bibliotekenehetene i fylket,

bruker hver enhet i gjennomsnitt knapt 140.000 på innkjøp av medier, landsgjennomsnittet er 235.000 kr. Innkjøp av medier er lavt i Finnmark, og bør derfor økes.

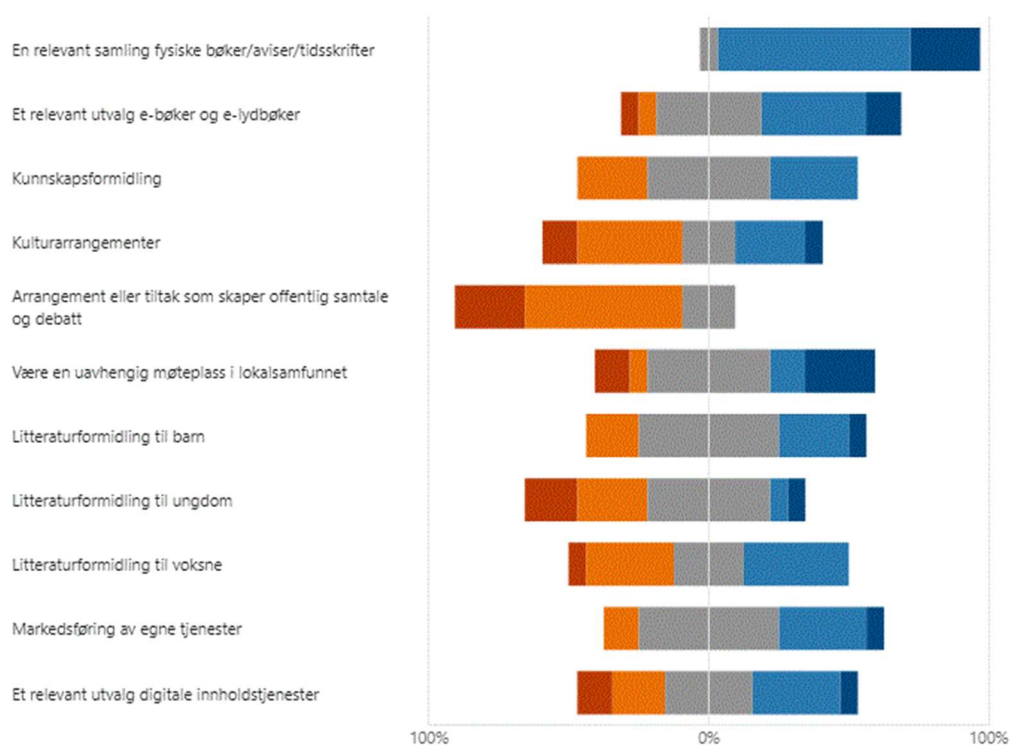
2.1.5 Tilbud og ressursvurdering fra bibliotekledere i Finnmark

Våren 2023 gjennomførte Finnmark fylkesbibliotek ei kartlegging av alle folkebibliotekene i fylket (Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark, 2023). 16 av 18 folkebibliotek svarte på kartleggingen. Kartleggingen var i utgangspunktet laget av Innlandet fylkesbibliotek for å komplementere den nasjonale bibliotekstatistikken. Alle fylkesbibliotekene i Norge gjennomfører kartleggingen i løpet av årene mellom 2023 og 2025.

Funnene viser hvor godt tilbud folkebibliotekene vurderer å ha til befolkningen inndelt i ulike områder ut ifra kravene i folkebibliotekloven.

3. Hvordan vurderer du kvaliteten på følgende tjenester i ditt bibliotek på bakgrunn av kravene i Folkebibliotekloven?

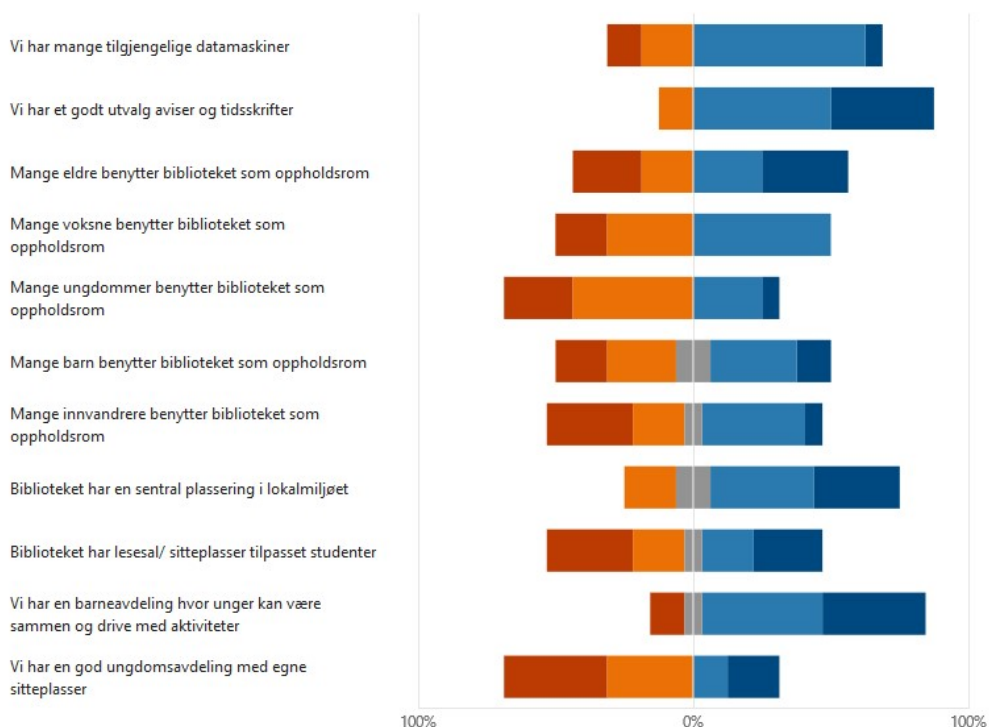
■ Lav ■ Delvis lav ■ Verken lav eller høy ■ Delvis høy ■ Høy

Figur 19. Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark, 2023

Vurder følgende påstander:

■ Helt uenig ■ Delvis uenig ■ Vet ikke ■ Delvis enig ■ Helt enig

Figur 20. Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark, 2023

Tilbud av relevante bøker, aviser og tidsskrift er det området som folkebibliotekene selv mener de er best på og bra på e-bøker og e-lydbøker.

De fleste bibliotekarene påpeker at de er gode på litteraturformidling for de aller yngste (Figur 19). De opplever å ha blitt en bedre på å være en møteplass, men vurderer sine arrangement eller tiltak som skaper offentlig samtale og debatt lavt (Figur 19). Folkebibliotekene mener at de har et under middels tilbud innenfor kulturarrangementer og litteraturformidling til ungdom.

De mener også at bibliotekene har dårlige fasiliteter for ungdomsopphold i lokalet og at få ungdommer bruker biblioteket til å være, at ikke mange innvandrere benytter bibliotekromtilbudet og ikke har gode plasser for å kunne studere (Figur 20).

Syv folkebibliotek oppgir i undersøkelsen "Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark 2023" at de jobber med tilrettelegging for skolebibliotekjeneste. De anslår at det de bruker av årsverk varierer fra 0,1 årsverk til 1,5. De fleste bruker litt under ett årsverk til skolebibliotek. ("Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark 2023", 2023).

De som besvarer høyest på sitteplasser og lesesal for studenter er i størst grad de største bibliotekene. For de fleste mindre bibliotekene er dette en utfordring ("Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark 2023", 2023).

Biblioteklokaler

Bygget og rommet i seg selv har noe å si for tilbud og potensial for besøk og arrangering av tiltak.

8. Når ble biblioteket bygget/sist pusset opp?

● Før 2000	8
● 2000 - 2012	4
● Etter 2010	4

Figur 21. Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark, 2023

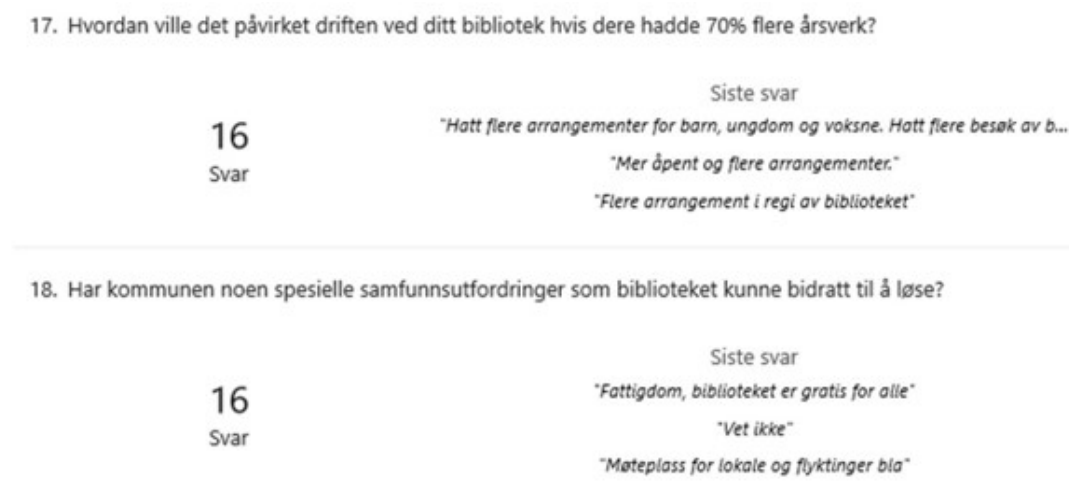
4 av bibliotekene har blitt bygget/ pusset opp etter 2010, og 8 stykker, før 2000 (Figur 21). Det vil si at bare 4 av bibliotekene har blitt pusset opp etter revideringen av bibliotekloven i 2014, som påpeker biblioteket som møteplass, og arena for samtale og debatt.

Kartlegging om ressursøkning og oppgaveløsning i kommunene

Ved endringer i prioriteringer og økte ressurser vil aktivitet og tiltak kunne økes, noe det ble spurt om i forbindelse med kartlegginga av folkebibliotek. Hvordan ville det ha påvirket drifta om man hadde 70 % flere årsverk?

Med 70% mer årsverk	
Vi kunne hatt lengre åpningstider	Mindre sårbar ved sykdom Mer helgeåpent Kveldsåpent
Spisset formidlingen mot spesifikke brukergrupper	Mot brukergrupper, eldre, barnehager, skole I distrikt
Arrangement	Eventyrstunder og/eller strikkekafe Tilbud til barn fra lavinntektsfamilier Mer verksted Samtale og debattprogram Datahjelp og tiltak for seniorer
Kompetanseheving av bibliotekaren	Kurs på Bibliotekutvikling.no
Tid til å søke midler til forskjellige prosjekter	Samarbeid om prosjekt
Markedsført biblioteket	Markedsføring
Utviklet bibliotek som møteplass	Utvikling av møteplass

Tabell 15. Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark, 2023, «Hvordan ville det påvirket driften ved ditt bibliotek hadde 70% flere årsverk?»

Figur 22 og 23. Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark, 2023

Bidrag i arbeid mot samfunnsutfordringer	
Møteplass	Digitalt utenforskap Motvirke sosial ulikhet Motvirke ensomhet eldre og yngre Integrering
Bidratt som motvekt til lavt utdanningsnivå	Motvirke mot lavt utdanningsnivå
Bidratt positivt til "fattige", og trengende	Ferieaktiviteter
Leseferdigheter	Innvandrere
Voksenkontakt	Voksenkontakt

Tabell 16. Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark, 2023. «Har kommunen noen samfunnsutfordringer som biblioteket kunne bidratt til å løse?»

Bibliotek i Finnmark svarer her blant annet lengre og andre åpningstider, økt og spisset formidling, hatt flere type arrangement, utviklet biblioteket som møteplass, fått til aktuell kompetanseheving, kunne søkt mer midler og jobbet med markedsføring av biblioteket (Figur 22, Tabell 15).

I spørsmål om hva bibliotek kunne bidratt med av samfunnsutfordringer i kommunen svarer bibliotek møteplasser for ulike tiltak, bidratt som motvekt til de med lavt utdanningsnivå, bidratt positivt til fattige og trengende, til leseferdigheter og til blant annet voksenkontakt (Figur 23, Tabell 16). Spesielt her vil det være relevant å kjenne til behov i egen kommune med tanke på tilrettelegging av tiltak.

Prosjektarbeid

Bibliotekene ble spurt om hva som er de største hindringene for å jobbe mer med prosjekter.

12. Opplevs det enkelt å synliggjøre biblioteket overfor kommunepolitikere og kommuneledelse?

13. Hvor ofte gjennomfører dere formidlings- og/eller utviklingsprosjekter (med prosjektmidler)?

14. Hva er det største hinderet for å jobbe mer med prosjekter?

Figur 24, 25 og 26. Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark, 2023

10 av 16 folkebibliotek oppgir for lav bemanning som et hinder (Figur 26). 6 av 16 oppgir for lite kompetanse på prosjektarbeid som et viktig hinder.

2.2 Bokbussar

Inntil 2019 var det 3 bokbussar i Finnmark i de samiske språkområdene. En interkommunal buss i samarbeid Tana-Nesseby, en buss i Porsanger, Karasjok og Utsjok og en samnordisk buss Kautokeino Enontekiö og Muonio organisert av Muonio i Finland. I 2019 ble bokbussen Porsanger, Karasjok og Utsjok lagt ned, en viktig buss for blant annet formidling av samisk litteratur og kultur.

Stopp	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kautokeino	15	15	15	15	15	15	15	15	14	18	14	19
Porsanger	36	36	36	35	35	35	35	35	35	35		
Karasjok	55	55	55	53	53	53	53	53	53	53		
Nesseby	27	27	27	71	71	71	92	92	92	92	82	82
Tana												
Totalt	133	133	133	174	174	174	195	195	194	198	96	101

Tabell 17. Antall stopp bokbuss. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Besøk	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kautokeino									1020	1003	611	485
Porsanger	1287		1496	1716	1253	1203	756	931	924	820		
Karasjok	1052	1430	1312	1092	719	833	676	868	689	689		
Nesseby	1100	1006	860	848	887	1012	775	825	735	720	350	242
Tana	2660	2543	1430	1418	1703	2170	1575	1800	2080	1900	836	686
Totalt	6099	4979	5098	5074	4562	5218	3782	4424	5448	5132	1797	1413

Tabell 18. Antall besøk bokbuss. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Utlån	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kautokeino	3462	2225	2614	2127	1606	1608	1414	1121	1425	1600	916	1153
Porsanger	4657	5372	4376	5100	3504	3504	2755	2821	1381	1749		
Karasjok	3670	3519	3323	3766	3451	3451	3542	2032	1659	1371		
Nesseby	6449	5293	3513	2454	3230	3230	2651	2750	2428	2277	1122	955
Tana	8803	8543	6933	4373	3626	3626	3106	2877	2815	2850	1254	1295
Totalt	27041	24952	20759	17820	15417	15419	13468	11601	9708	9847	3292	3403

Tabell 19. Antall utlån: Kilde: Bibliotekutvikling.no

Etter nedleggingen av Porsanger, Karasjok, Utsjokbussen ble antall stopp halvert i Finnmark (Tabell 17). Besøket i perioden har holdt seg ganske stabilt fram til 2019 men utlånet har vært nedadgående (Tabell 18).

2.3 Finnmark fylkesbibliotek

Finnmark fylkesbibliotek ivaretar regionale bibliotekoppgaver og regional bibliotekutvikling, og har nasjonalt ansvar for finsk bibliotekteneste i Norge. Fylkesbiblioteket gir råd til lokale myndigheter, yter bibliotekfaglig veiledning og assistanse, og arrangerer møter og kurs om bibliotekspørsmål for i hovedsak folkebibliotek. Dette er beskrevet som fylkeskommunens oppgaver i Lov om folkebibliotek. (Lov om folkebibliotek, 2013 § 6).

Fylkesbibliotekets hovedansvar er utvikling og styrking av folkebibliotek i fylket, men vil også innbefatte tilrettelegging for ulikt samarbeid med andre bibliotektyper.

I perioden 2020-2024 eksisterte fylkesbiblioteket som del av Troms og Finnmark fylkesbibliotek.

2.3.1 Finmarksbiblioteket

Finmarksbiblioteket ble stiftet i 1892 som et privat selskap og er en samling fysisk plassert på Vadsø bibliotek. Samlingen omfatter bøker, fotografier og arkivalier om og fra Finnmark og til dels resten av Nordkalotten.

Finmarksbiblioteket bevarer og formidler Finnmarks historie, om og fra Finnmark og nordområdene. Tjenesten gir en unik tilgang til kunnskap om og opplevelse av Finnmark.

Finmarksbiblioteket del av sin lokalsamling av bok og bibliotekrelaterte medier lokalisert er også tilgjengelig som normalt utlån og fjernlån.

Finmarkskanon

Finmarkskanon er resultatet av prosjektet «På sporet av en litterær Finmarkskanon» i 2018, hvor et mål var å lage en oversikt over litteratur som fortjener plass i en finmarkskanon ut fra kriteriene kvalitet, betydning og påvirkningskraft i samtid og at utgivelsen kan lese med utbytte enda. I tillegg er dette litteratur som sier noe om Finnmark på en eller annen måte. Listen er på 44 titler i dag.

2.3.2 Finsk bibliotekteneste

Finnmark fylkesbibliotek har nasjonalt ansvar for det finskspråklige bibliotektilbudet i Norge. Finsk bibliotekteneste kjøper inn og stiller finskspråklig litteratur og annet materiale til disposisjon for andre bibliotek og enkeltlånere i hele landet. Fylkesbiblioteket har hatt nasjonalt ansvar for finsk bibliotekteneste i Norge siden 1985, og får statlig støtte til å drive tjenesten. Utgifter utover statstilskuddet dekkes av Finnmark fylkeskommune.

2.3.3 Kvensk/norskfinsk bibliotekteneste

Kväänin biblioteekkipalvelu – Kvensk bibliotekteneste er en oppfølging av forprosjektet Kvensk bibliotekteneste 2015, og er en tjeneste som i dag formidler omtaler av kvenskspråklige utgivelser og omtaler av utgivelser om kvenske/norskfinske forhold på alle språk.

2.3.4.1 Bibliotekutvikling og satsninger til bibliotek

Regional bibliotekutvikling blir i stor grad gjennomført gjennom prosjekter støttet av Nasjonalbiblioteket. Bibliotekfaglig veiledning skjer gjennom møter og oppfølging av

kommuner. Kompetanseheving er en viktig del av arbeidet. Her er noen prosjektene fylkesbiblioteket har initiert og/eller gjennomført de siste 10 årene.

Finnmarksbibliotekene (2015-2017)

Målet var å utvikle bedre bibliotekstjenester for innbyggerne gjennom regionale biblioteksamarbeid. Prosjektet besto av kompetanseheving og styrking innenfor formidling og synliggjøring av bibliotekene. Tre regionsamarbeid ble etablert, og hver region hadde en koordinator.

Noen viktige resultat var en felles visuell bibliotekprofil, økt kompetansen innen formidling og flere aktiviteter på bibliotekene. Regionsamarbeidene, og at alle ble bedre kjent, ga de bibliotekansatte et faglig nettverk som samarbeider, hjelper, inspirerer og motiverer hverandre.

Grenseløse muligheter – samarbeid gjennom biblioteksystem (2022-2024)

Prosjektet avklarer muligheten for økt samarbeid mellom bibliotekene i forbindelse med anskaffelse av nytt biblioteksystem og omfatter folkebibliotek og grunnskolebibliotek i Troms og Finnmark og Svalbard, og skolebibliotek i videregående skole.

Formidlingskompetanse i folkebibliotek (2021-2024)

Prosjektet Formidlingskompetanse i folkebibliotek (FiF) ble startet i januar 2021. I prosjektet har ti fylkesbibliotek gått sammen for et felles løft av formidlingskompetansen i folkebibliotekene. Av de syv satsingsområdene har Finnmark hatt koordinatoransvar for kunnskapsaktør-satsingen, vært aktivt med i Lesersørvis for barn-satsingen og spillformidling. Dette har resultert i kompetanseheving for folkebibliotekene blant annet i kurs, tilgang til nye ressurser, og seminarer. Prosjektet er ikke avsluttet, og Finnmark følger opp satsningene på spillformidling og kunnskapsaktør. Prosjektet FiF har også gitt tre folkebibliotekansatte mulighet for å følge et nettstudie i formidling hos OsloMet.

Spillformidling har siden 2021 bestått i flere seminar og kurs om spill og spillformidling for bibliotekledere og bibliotekansatte, og organisering rundt biblioteks deltakelse i den årlige landsomfattende Bibliobattles.

Folkebiblioteket som kunnskapsaktør (2022)

Folkebibliotek som kunnskapsaktør var et ettårig prosjekt og hadde som mål å utvikle folkebiblioteket som læringsarena og kunnskapsaktør i lokalsamfunnet. Skape bevissthet om bibliotekrollen hvor fremme opplysning, forskning og kunnskap. Det ble holdt kompetansehevende tiltak for å fylle rollen.

Lesersørvis (2020-)

Lesersørvis er en metode for å formidle litteratur og gi bedre bokanbefalinger til lånerne. Fylkesbiblioteket koordinerte kurs i formidlingsmetoden for bibliotekansatte i Troms og Finnmark som ga kompetanseheving. Finnmark fylkesbibliotek har også bidratt til utvikling av en tilpasset metode og metodebok om hvordan man bruker lesersørvis med barn.

Formidlingstiltakene Bokåret (2019) og Under Nordlyset (2020)

Finnmark fylkesbibliotek har jevnlig koordinert forfatterturneer.

I Bokåret 2019 ble det produserte 8 turnéer med til sammen 35 besøk til 17 av de 19 kommunene i fylket. Til sammen besøkt 630 publikummere arrangementene, ca. 100 barn og 530 voksne.

Under Nordlyset ble gjennomført i 2020 i Troms og Finnmark. I tillegg til fysiske arrangementer var det også strømming av arrangementene mellom bibliotek for første gang mellom bibliotek. Det var arrangement for barn og voksne, og 6 norske og 6 nordsamiske produksjoner. Det var 390 publikummere på de ulike bibliotek som mottok strøm og 260 publikummere som fikk se andre arrangement via digital strømming hos sitt lokale bibliotek. Dette var et utprøvende tiltak og spesielt tilpasset koronatiden. Prosjektet ga muligheter for samarbeid, samkjøring mellom bibliotek samt digital spredning av fysiske arrangementer. Det var også mulig å se strømminger direkte hjemmefra.

Finnlitt (2010-)

Finnmark internasjonale litteraturfestival - Finnlitt startet som et tiltak i strategiplan for den regionale bibliotekstjenesten i Finnmark 2005-2014, for å utvikle Finnmark som kulturfylke. Siden 2010 er festivalen arrangert seks ganger. Den alternerer mellom Alta og Sør-Varanger, og lages i tett samarbeid med folkebibliotekene. Besøkstall har vært i snitt ca. 3400 personer per festival.

Festivalens målsetning har siden 2014 vært å være et møtested for litteraturarbeidere og litteraturinteresserte i Finnmark, formidle ny og eldre litteratur fra Finnmark og nabolandene i nord, formidle verdenslitteratur til Finnmarks befolkning og inspirere barn, ungdom og voksne i Finnmark til å bli aktive litteraturbrukere. Fylkesbiblioteket har lagt bibliotekmøter og faglig oppdatering for bibliotekansatte i tilknytning til festivalen. Organisasjoner og foreninger for forfattere og bibliotekansatte har ofte lagt sine møter til festivalen. Ved festivalen bidrar også bibliotekansatte som verter, foredragsholdere og festivalstab som bidrar til en økt arrangementskompetanse.

Vi evaluerte bibliotekansattes holdning til festivalen («Hva betyr Finnlitt for Finnmark og for ditt bibliotek?», 2023). Undersøkelsen viser at 84% av bibliotekansatte i Finnmark er stolte av festivalen, og 42,2% mener festivalen er synlig i deres kommune. 48% mener at Finnlitt ikke når hele fylket, og 32% mener Finnlitt burde vært en turné istedenfor en festival. 26,3% er likegyldige til hvor i fylket festivalen foregår. Av respondentene har 6 av 19 tilknytning til et av festivalbibliotekene, og det påvirker også resultatene. Tar man bort de respondentene med tilknytning til festivalbyene Alta og Kirkenes er det hele 62% som er likegyldig eller uenig i at Finnlitt når ut til hele fylket.

Evaluering gjort av Finnlitt 2021 viser at 95% av bibliotekene var fornøyd med å vise strømmede Finnlitt-arrangement i sine bibliotek, heller enn å reise til festivalen. Da vi i 2023 søkte Nasjonalbibliotekets midler om aktiv formidling i 2023 var det kun 5 av 16 påmeldte bibliotek som prioriterte å søke frikjøp av egen arbeidstid for å hospitere på festivalen. Å lage litteraturfestival er ikke en av fylkesbibliotekets lovpålagte oppgaver. Fylkesbiblioteket bruker til sammen omtrent ett årsverk på å lage Finnlitt. Om oppgaven skal videreføres må et så ressurskrevende tiltak nå ut til hele fylket og ha betydning lokalt i de enkelte bibliotekene.

Sammen om nordnorsk litteratur (2017-2021) og Litteraturstrategi for Nord-Norge
Litteraturstrategi for Nord-Norge 2017-2021 ble vedtatt i de nordnorske fylkestingene som del av Den nordnorske kulturavtalen. I 2021 ble strategien revidert, vedtatt og videreført for perioden 2022-2025. Strategien forvaltes av de nordnorske fylkesbibliotekene, og sekretariatet veksler mellom Nordland, Troms og Finnmark hvert andre år. Mål er: Å styrke produksjonen av litteratur i Nord-Norge, å styrke formidling av litteratur skrevet av forfattere bosatt i Nord-Norge og å styrke samarbeidet mellom ulike kunstuttrykk. I startfasen av arbeidet søkte fylkesbibliotekene støtte fra Nasjonalbiblioteket til å styrke arbeidet med litteraturstrategien, gjennom prosjektet «Sammen om nordnorsk litteratur», som har vært med på å legge grunnlaget for samarbeidet.

Grenseløse muligheter, samarbeid gjennom biblioteksystem (2022-2024)

Prosjektet «Grenseløse muligheter, samarbeid gjennom biblioteksystem» ble starta januar 2022 som et felles prosjekt i Troms og Finnmark. Målet med prosjektet er å anskaffe og implementere et nytt biblioteksystem for bibliotekene i fylket. Som en del av prosjektet er det ønske om at biblioteksystem skal tilrettelegge for nye samarbeid og bedre formidling. Prosjektet omfatter både folkebibliotek og skolebibliotek i fylket. Det har vært gjennomført en rekke innspillmøter, og ut fra disse utarbeida en kravspesifikasjon. Det forventes at i løpet av 2024 skal alle bibliotek ha fått nytt biblioteksystem.

Biblioteket som samskaper (2019-2020) og Samskaping med frivilligheten (2022-2023)

Samskaping er forenklet sagt en prosess eller et arbeid der parter skaper et produkt eller løser noe sammen. I denne sammenheng hvordan biblioteket som institusjon kan samskape med personer, foreninger og organisasjoner lokalt. 2018 var oppstart av prosjektet for Finnmark «Bibliotek som samskaper» sammen med Innlandet, Viken og Rogaland. I 2021 kom også Vestfold og Telemark fylke med. Innlandet fylkesbibliotek har vært nasjonal koordinator. Siden oppstart har Finnmark fylkesbibliotek involvert nøkkelbibliotek i fylket til å bli eksperter på metodikk og gjennomføring lokalt. Flere digitale kurs og samlinger har videre vært avholdt for resten av bibliotekene i fylket for teoretisk bevissthet og utprøving av samskaping lokalt. Konseptet «å samskape» er begrep bibliotek i Finnmark i dag kjenner til.

Nettsider folkebibliotek (2015-)

Finnmark fylkesbibliotek deltok i prosjektet "Webløft – bibliotekenes egen nettløsning" i 2015-2017, og opprettet nye nettsider til folkebibliotekene basert på webløft.

Fylkesbiblioteket ledet arbeidet og utviklet nye nettsider til folkebibliotek. Målet var å lage nettsider der brukerne lett kunne orientere seg og finne informasjon, og en side som folkebibliotekene hadde kontroll over selv. Nettsidene er tilgjengelig på norsk, nordsamisk og kvensk/norskfinsk. De har informasjon om bibliotekene, om kildekritikk, digitale ressurser og alle har en underside om fylkesbibliotekets tjeneste Finmarksbiblioteket, som inneholder lokal litteratur om Finnmark.

Digidel (2016-2017)

Fylkesbiblioteket har i 2016 og 2017 jobbet med digital opplæring for de antatte sårbare grupper som er ikke-brukere av IKT i Finnmark som del av et større nasjonalt prosjekt. Gruppene vil si de som ikke bruker data, smarttelefon eller nettbrett. Målet er å få de i gang med å bruke teknologien for å så kunne nytte seg av de offentlige og private tjenestene som etter hvert kun er digitale med forsøk på å få frivillige lag og foreninger til å være utførende

støttepartnere lokalt. I 2016 ble Digidel gjennomført i nesten alle kommuner i Finnmark. Og når startet det opp

Digitale innholdstjenester i norske folkebibliotek. Digin og Bibliotek24 (2021-)

Våren 2021 mottok Vestfold og Telemark fylkesbibliotek prosjektmidler fra Nasjonalbiblioteket til et forprosjekt (Digin) for å se nærmere på muligheten for et nasjonalt konsortium.

Prosjektet omfatter anskaffelse og drift av digitale innholdstjenester og er inspirert av Det Digitale Folkebibliotek i Danmark. Forprosjektet var vellykket, og alle landets fylkesbibliotek + Deichman valgte vinteren 2021/2022 å slutte seg til et hovedprosjekt for å omorganisere de fylkesvise konsortiene til ett nasjonalt.

Konsortiet Bibliotek24 er resultat av Digin-prosjektet, et initiativ fra Vestfold og Telemark fylkesbibliotek. Alle landets fylkesbibliotek inkludert Deichman/ Oslo står bak satsingen, med prosjektmidler fra Nasjonalbiblioteket. Bibliotek24 etableres i en tid da digital transformasjon er en selvfølge og hvor endringer skjer raskt. Dette stiller krav til biblioteksektorens omstillings- og gjennomføringsevne for å kunne møte innbyggernes behov og ønsket er å samle, styrke og effektivisere bibliotekenes digitale innholdstjenester for å sikre likere tilgang for Norges innbyggere og bedre vilkår for bibliotek. Bibliotek24 vil ha som mandat å fremforhandle nasjonale avtaler av digitale innholdstjenester på vegne av samtlige folkebibliotek og VGS-bibliotek. Bibliotek24 vil levere tjenesten ConsortiaManager som sikrer en digital infrastruktur for administrasjon og distribusjon av digitale innholdstjenester. Bibliotekene velger selv hvilke avtaler de vil binde seg opp mot. Det kan være avtaler på filmtjenester, aviser og tidsskrifter.

Bibliotekene har en primærkontakt for Bibliotek24 hos sitt lokale fylkesbibliotek. Den lokale støtten skal kunne bidra til å holde informasjonen om bibliotekene i eget fylke oppdatert i ConsortiaManager. Lokal støtte skal også bistå bibliotekene rent praktisk i anskaffelser, fornyelser og/eller oppsigelser gjennom ConsortiaManager under høstens tilknytningsperiode.

Bibliotek24 vil også levere tjenesten BibStat som ivaretar mottak og formidling av statistikk.

2.3.4.2 Ansatte

Ansatte på fylkesbiblioteket som jobber mot bibliotekene er relevant for koordinering, tiltak og tjenestene. Alle fylkeskommuner har et fylkesbibliotek, og alle organiserer arbeidet på hver sin måte. Det er til sammen 12 stillinger på Finnmark fylkesbibliotek. 4 av disse er tilknyttet Finnmarksbiblioteket, 8 til bibliotekutvikling.

2019	Direkte utlån fysiske bøker - Skjønnlitteratur (Klassesett, antall bøker for barn)	Innb. 0-14 år per 1. januar 2019	Utlån klassesett-eksemplarer per barn	Antall fagutdannede bibliotekarer	Kommuner i fylket	Antall kommuner per fagutdannede
Østfold	9,229	50007	5.4	2	18	9.0
Akershus	6,090	119996	19.7	8	22	2.8
Hedmark	0	30472		2	22	11.0
Oppland		29419		4	26	6.5
Buskerud	6,492	49159	7.6	3	21	7.0
Vestfold	0	42358		3	9	3.0
Telemark	0	28031		4	18	4.5
Aust-Agder		21272		2	15	7.5
Vest-Agder		35018		3	15	5.0
Rogaland		94141			23	
Hordaland	2,624	94994	36.2	7	33	4.7
Sogn og Fjordane	8,194	19413	2.4	3	26	8.7
Møre og Romsdal	0	46437		3	35	11.7
Trøndelag	21,283	80406	3.8	7	49	7.0
Nordland	3,513	39809	11.3	6	41	6.8
Troms		27737				
Finnmark	1,005	12311	12.2	4	19	4.8
Norge			12.3	4.1	392	6.7

Tabell 20. Utlån klassesett, fagutdannede og kommuner 2019. Kilde Bibliotekutvikling.no

2022	Antall årsverk - Fagutdannede bibliotekarer	Kurs og rådgivning (type) - Antall timer - Rådgivning / bibliotekbesøk	Kurs og rådgivning (type) - Antall timer
Viken*	13	30	856
Innlandet	6.33	38	306
Vestfold og Telemark	7	3	98
Agder	4	15	67
Rogaland	1	12	755.5
Vestland	6.05	72	191
Møre og Romsdal	2	100	969.5
Trøndelag	8.5	116	646.5
Nordland	4	33	237.5
Troms og Finnmark	9	73	361
Norge (Gjennnitt)	6.1	49.2	448.8

Tabell 21. Antall årsverk, kurs og rådgivning 2022. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Antall fagutdannede bibliotekarer på fylkesbiblioteket før sammenslåingen mellom Troms i Finnmark var på 4 i 2019 (Tabell 20). Antall kommuner per fagutdannede er på 4.8 i Finnmark i 2019, mens det nasjonale snittet var på 6.7 (Tabell 20). I 2022, etter sammenslåingen har antall fagutdannede bibliotekarer vært på 9 mens det nasjonale snittet har vært på 6,1 (Tabell 21).

2.3.4.3 Kurs og rådgivning

En sentral del av arbeidet til fylkesbiblioteket går i tilrettelegging for kurs og rådgivning for folkebibliotekene.

2019									
	Kurs og rådgivning (tema) - Antall dager - Formidling	Kurs og rådgivning (tema) - Antall dager - Administrasjon og ledelse	Kurs og rådgivning (tema) - Antall dager - Informasjonskompetanse	Kurs og rådgivning (tema) - Antall dager - IT og digitale tjenester	Kurs og rådgivning (tema) - Antall dager - Samlings-utvikling	Kurs og rådgivning (tema) - Antall dager - Bibliotekrom og arrangementsutvikling	Kurs og rådgivning (tema) - Antall dager - Inkluderings	Kurs og rådgivning (tema) - Antall dager - Annet	Totalt
Østfold	4		1						5
Akershus	10.5	4.5	3	5.5	3	2.5	1.5	7.5	38
Hedmark	5	34		1				3	43
Oppland	26	1		3		10		14	54
Buskerud	38	52	2	41	0	20	0	178	331
Vestfold	12	9	3	3	0	2	1	0	30
Telemark	12	6	2	10	7		3	15	50
Aust-Agder	9				1		1	4	15
Vest-Agder	4				1		1	5	11
Rogaland	16	12	3.5	30	1	0	0	2	64,5
Hordaland	13.5	3.5	1.5	6.5	2.5	6.5	3	1	38
Sogn og Fjordane	5.5	6		5	5.5	2		8	32
Møre og Romsdal	5	20	0	1	0	5	1	8	40
Trøndelag	20	30	1	9	7.5	3.5	2	6	79
Nordland	3	1	3	2	5	2	3		19
Troms									
Finnmark	12	1	0	1	0	3	0	10	27
Norge (Gjs)	12.2	13.8	1.8	9.1	2.6	5.1	1.4	18.7	

Tabell 22. Kurs og rådgivning basert på tema 2019. Kilde: Bibliotekutvikling.no

I 2019 som var siste året før sammenslåing med Troms, ble det fordelt på tema arrangert til sammen 27 dager med kurs og rådgivning (Tabell 22). Snittet nasjonalt har vært på 40 timer. De fleste fylker har hatt formidling som hovedtema og Finnmark har der vært ca på landssnittet i timer brukt på temaet. Finnmark hadde lå under på temaene administrasjon og ledelse og IT (Tabell 22).

2019	Kurs og rådgivning (type) -Antall dager - Rådgivning / bibliotekbesøk	Prosjekter - Antall prosjekter enheten har vært prosjekteier/- leder for	Prosjekter - Antall prosjekter enheten har vært deltager i	Medieforsyning - Organiserer fylkesbiblioteket transportordning(er)?
Østfold	2	3		Ja
Akershus	10	6	1	Ja
Hedmark	29	4	10	Ja
Oppland		7	2	Ja
Buskerud	21	5	1	Ja
Vestfold	21	3	2	Ja
Telemark	27		1	Ja
Aust-Agder		1		Ja
Vest-Agder	7	1	1	Ja
Rogaland	30.5	1	2	Ja
Hordaland	15	5	2	Ja
Sogn og Fjordane	14	2		Ja
Møre og Romsdal	17	4	3	Ja
Trøndelag	27	8	9	Ja
Nordland	10	7	11	Nei
Troms				Nei
Finnmark	1	9	15	Nei
Norge (Gjennnitt)	16.54	4.40	4.62	

Tabell 23. Bibliotekbesøk, prosjekt og medieforsyning 2019. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Finnmark ligger lavt på registrerte kommunebesøk i 2019 jfr landssnittet (Tabell 23), men har et meget høyt nivå i deltakelse på prosjekt (Tabell 23).

I 2020-2022 var Finnmark fylkesbibliotek sammen med Troms fylkesbibliotek. Det har vært en generell økning i veiledning, kursing og rådgivning til bibliotek og en økning i kommunebesøk og rådgivning (Tabell

2.3.4.4 Fjernlån og utlån av lokalsamling og spesialsamling

Finmark fylkesbibliotek har de siste ti årene ikke drevet med tradisjonelt fjernlån av egne samlinger i fylket, noe flere fylkesbibliotek også har avsluttet. Utlån og fjernlån vil derfor ikke innbefatte generell litteratur og medier men vil være tilknyttet lokalsamlingen Finmarksbiblioteket og Finsk spesialsamling.

2019										
	Fjernlån - Innen fylket - bøker faglitteratur for	Fjernlån - Utenfor fylket - bøker faglitteratur for	Fjernlån - Innen fylket - bøker skjønnlitteratur for barn	Fjernlån - Utenfor fylket - bøker skjønnlitteratur for barn	Fjernlån - Innen fylket - bøker faglitteratur for voksne	Fjernlån - Utenfor fylket - bøker faglitteratur for voksne	Fjernlån - Innen fylket - bøker skjønnlitteratur for voksne	Fjernlån - Utenfor fylket - bøker skjønnlitteratur for voksne	Fjernlån - Innen fylket - andre medier enn bøker	Fjernlån - Utenfor fylket - andre medier enn bøker
Østfold										
Akershus	1,162	23	10,260	502	8,126	646	5,533	427	8,732	2,931
Hedmark	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oppland										
Buskerud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vestfold	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Telemark	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aust-Agder										
Vest-Agder										
Rogaland										
Hordaland										
Sogn og Fjordane										
Møre og Romsdal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trøndelag	429	118	2,941	1,529	2,311	2,556	1,852	2,034	1,312	2,175
Nordland	381	12	7,625	431	2,267	842	1,696	437	2,256	352
Troms	124	133	543	327	889	846	568	354	336	208
Finmark	37	3	9	86	65	119	42	247	4	40

Tabell 24. Fjernlån 2019. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Fylkesbiblioteket låner ut medier fra Finmarksbiblioteket i og utenfor fylket. Tabell 19 viser en fjernlånsoversikt fra 2019 fra før sammenslåingen med Troms (Tabell 24). Finsk bibliotekjeneste inngår ikke i denne statistikken.

Utlånet av klassesett i 2019 i Finnmark var på 1,2 pr barn som var på det nasjonale snittet (Tabell 15)

3 Skolebibliotek

Sist år det ble samlet inn tall samordnet tall for skolebibliotek til Nasjonalbiblioteket via Bibliotekutvikling.no for var i 2018. Tallene er dermed noe gamle og må ses i sammenheng med dette. I tillegg er det flere skoler i Norge som ikke har brukt å levere tall.

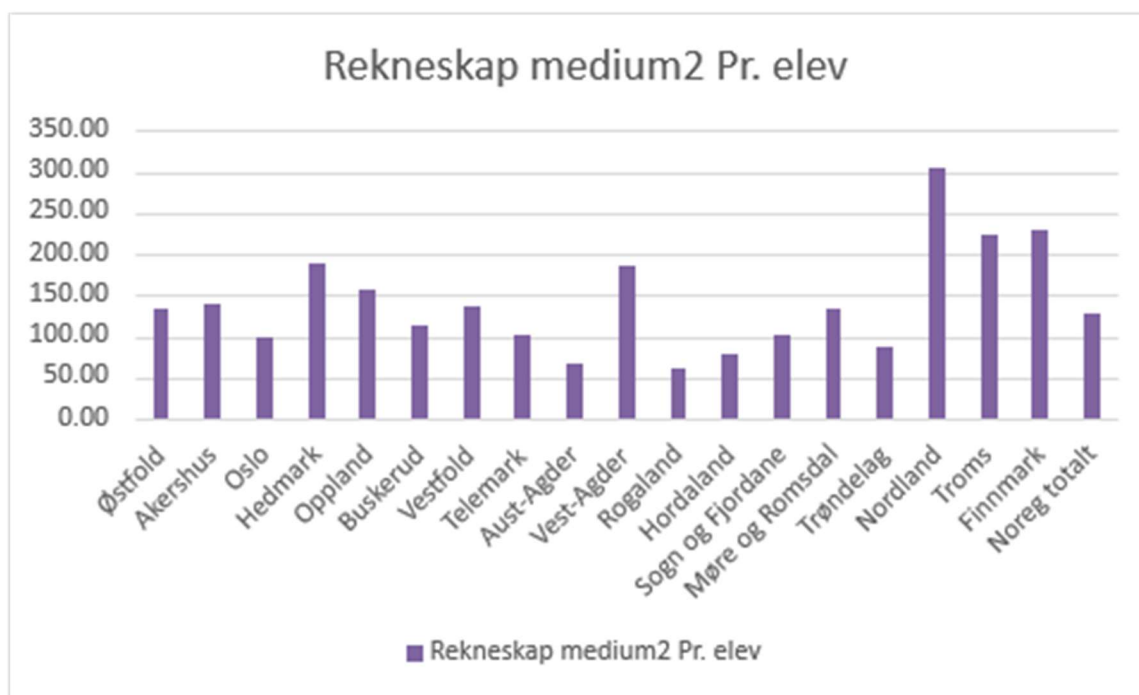
Det forekommer ulikheter i hvordan pensumbøker føres som påvirker kostnader i regnskapstallene.

3.1 VGS-bibliotek

VGS-bibliotek gjelder bibliotek tjenester i alle de ti videregående skolene i Finnmark.

Regnskap

Regnskapet beskriver medier brukt til tjenesten på et år.

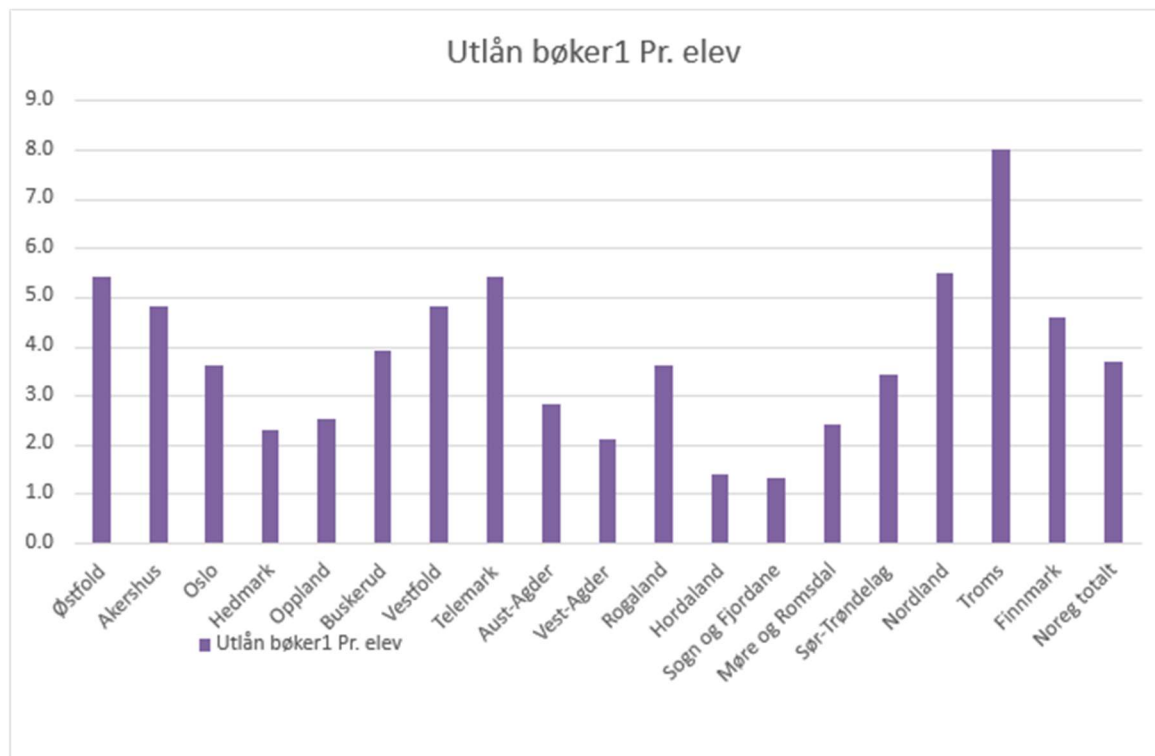

Figur 27. Medieregnskap 2018. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Finnmark var i 2018 over landssnittet i registrert medieregnskap per elev. For å opprettholde en relevant og aktuell samling så koster det. På skoler med færre elever blir fort en konsekvens at summen er høyere per elev (Figur 27).

Utlån bøker

Utlån bøker i videregående.

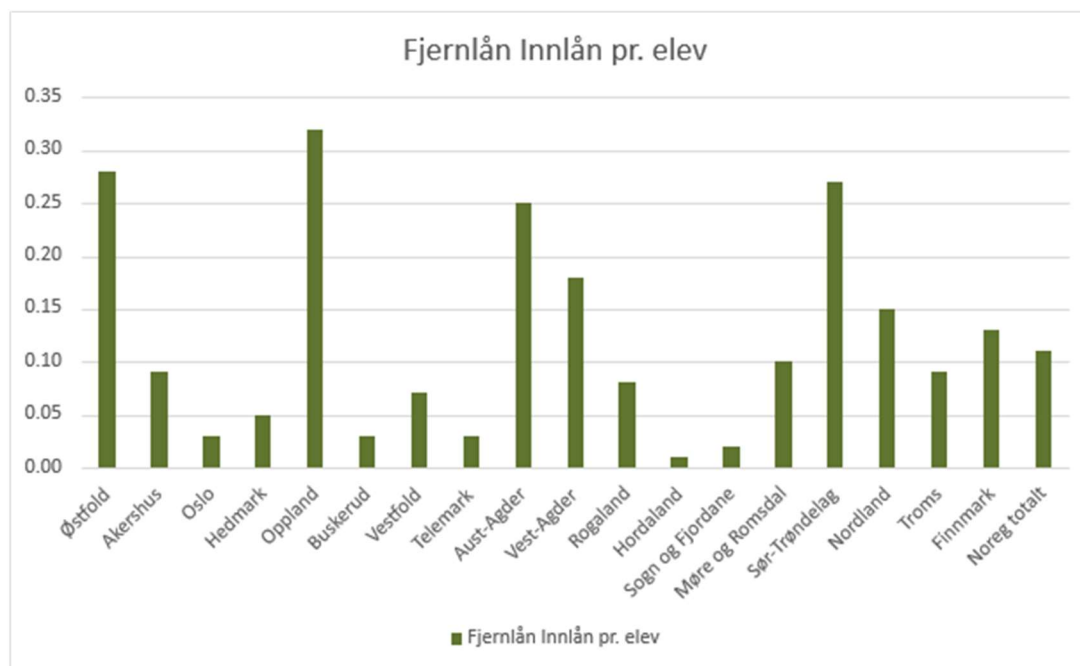

Figur 28. Utlån bøker per elev 2018. Kilde: Bibliotekutvikling.no

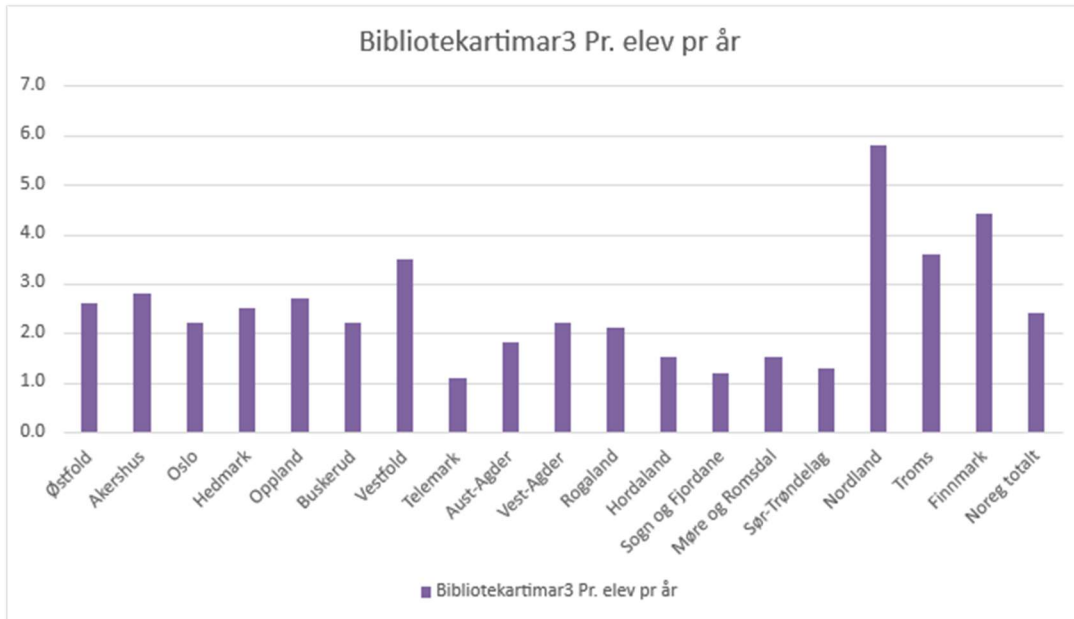
Per elev har utlånet bøker vært registrert høyere enn landssnittet i 2018 (Figur 22).

Innlånt fjernlån

Innlånet beskriver påfylling av aktuelle medier til lokal bruk som tillegg til egen samling.

Figur 29. Innlån av bøker 2018 per elev. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Figur 30. Bibliotekartimer 2018. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Finnmark har vært noe over det nasjonale snittet med henhold til innlån av bøker per elev i 2018 (Figur 29).

Bibliotekartimer

Finnmark har sammenlignet med nasjonalt hatt et høyt nivå av timer med tilgjengelig bibliotekar i 2018 (Figur 30).

Ansatte

8 av de 10 skolene har skolebibliotekarer. En videregående skole har to bibliotekarer. Noen jobber også med blant annet undervisning som del av stillingen (fylkesbibliotekets egne tall 2023).

3.2 Grunnskolebibliotek

Grunnskoletall for Finnmark 2018. Det er siste året tallene grunnskolebibliotek har rapportert. Tallene har blitt sortert hos Bibliotekutvikling.no.

Bestand

Bestanden beskriver noe om potensialet ut ifra tilgjengelige medier.

Fylke	Data-grunnlag ¹		Bøker ²								Bibliotekar-timar ³	
	Tall på elever	Tall på skoler	Bestand fag	Bestand skjønn	Bestand totalt	Bestand per. elev	Utlån fag	Utlån skjønn	Utlån totalt	Utlån per. elev	Timer per. elev per. år	Timer per. skole per. uke
Østfold	21993	74	182888	273264	456152	20.7	90050	202703	292753	13.3	0.44	2.51
Akershus	64398	184	527190	823984	135117	21.0	250493	805894	105638	16.4	0.90	6.05
Oslo	36818	74	246140	286193	532333	14.5	153100	446333	599433	16.3	1.17	11.15
Hedmark	13451	61	194044	177110	371154	27.6	83879	121576	205455	15.3	0.66	2.79
Oppland	12171	69	117565	173091	290656	23.9	46989	109740	156729	12.9	0.30	1.01
Buskerud	17848	71	85362	139651	225013	12.6	52439	115529	167968	9.4	0.17	0.83
Vestfold	21199	75	203095	303357	506452	23.9	94448	196988	291436	13.7	0.63	3.40
Telemark	12276	52	67793	141238	209031	17.0	20253	79636	99889	8.1	0.18	0.83
Aust-Agder	13916	62	137165	208946	346111	24.9	78895	241717	320612	23.0	0.77	3.31
Vest-Agder	8861	39	88558	156348	244906	27.6	27778	86339	114117	12.9	0.50	2.18
Rogaland	21599	85	183480	276197	459677	21.3	65445	202328	267773	12.4	0.51	2.48
Hordaland	45473	177	499581	568845	1068426	23.5	180358	379603	559961	12.3	0.53	2.63
Sogn og Fjordane	7715	47	52591	107384	159975	20.7	14093	52398	66491	8.6	0.32	1.00
Møre og Romsdal	17147	98	147981	220829	368810	21.5	47116	103995	151111	8.8	0.31	1.03
Trøndelag	30523	122	434135	390457	824592	27.0	144019	200412	344431	11.3	0.41	1.98
Nordland	7996	50	54303	107405	161708	20.2	20486	43811	64297	8.0	0.28	0.86
Troms	7234	44	86156	143829	229985	31.8	12391	50235	62626	8.7	0.17	0.52
Finnmark	2297	15	2613	29807	51420	22.4	8860	22662	31522	13.7	0.68	2.00
Norge	363163	1400	3333682	4533414	7867099	21.7	1392092	3465478	4857570	13.4	0.60	3.0

Datagrunnlaget femner skular som har eige skulebibliotek eller bibliotek saman med folkebiblioteket. 105 av desse skulane hadde berre kombinasjonsbibliotek med folkebibliotek. I tillegg rapporterte 139 skular at dei ikkje hadde bibliotek. 1304 skular svarte ikkje på undersøkinga.

Tal frå Grunnskolenes statistikkinnrapportering (GSI) er brukte for skular som ikkje har levert elevtal.

¹Tala skal ikkje femne pensumbøkene til elevane. I tilfelle der det går fram at pensumbøker er tekne med, er fjorårsdata nytta.

²Tal på timar personar med bibliotekfagleg utdanning som svarar til minst ei halvårseining har til skulebibliotekarbeid.

³Inkluderer Longyearbyen.

Tabell 25. Elevtall, bestand, utlån og bibliotekartimer grunnskole 2018. Kilde: Bibliotekutvikling.no

Registrert bestand per elev er bortimot på landssnittet for Finnmark i 2018 (Tabell 25).

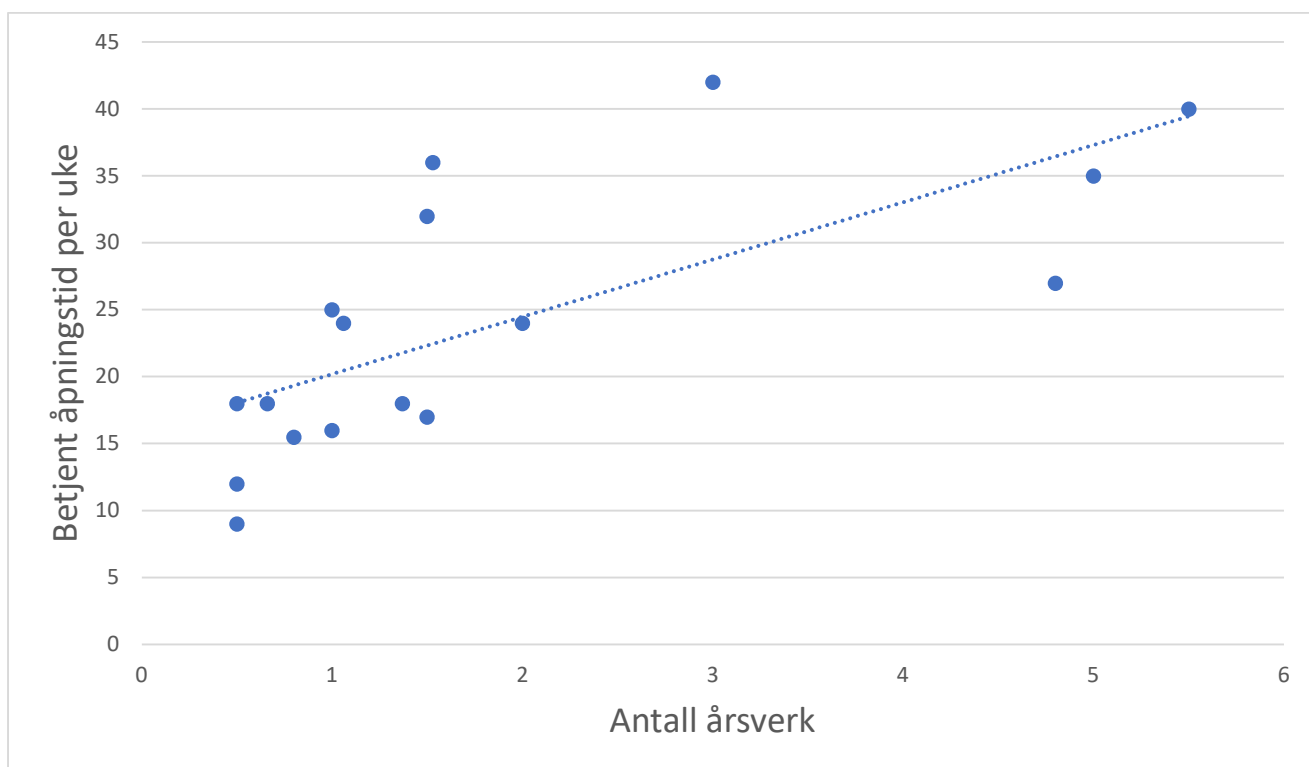
Utlånet i Finnmark 2018 lå på 13,7 per elev hvor snittet nasjonalt lå på 13,4. Registrert utlån har vært jevnt med det nasjonale (Tabell 25).

Bibliotekartimer per elev per år

Snittet av registrerte bibliotekartimer per elev per år i registrerte skoler har vært noe over landssnittet (Tabell 25).

4. Årsverk og folkebibliotek. Sammenligning i Finnmark og i Norden

Innlandet fylkesbibliotek gjorde i februar 2023 en sammenligning mellom antall årsverk og bruk av biblioteket i Norden. Bruk av biblioteket er her utlån per innbygger pluss besøk av biblioteket.

Figur 31. Sammenheng betjent åpningstid og antall årsverk 2022. Kilde Bibliotekutvikning.no

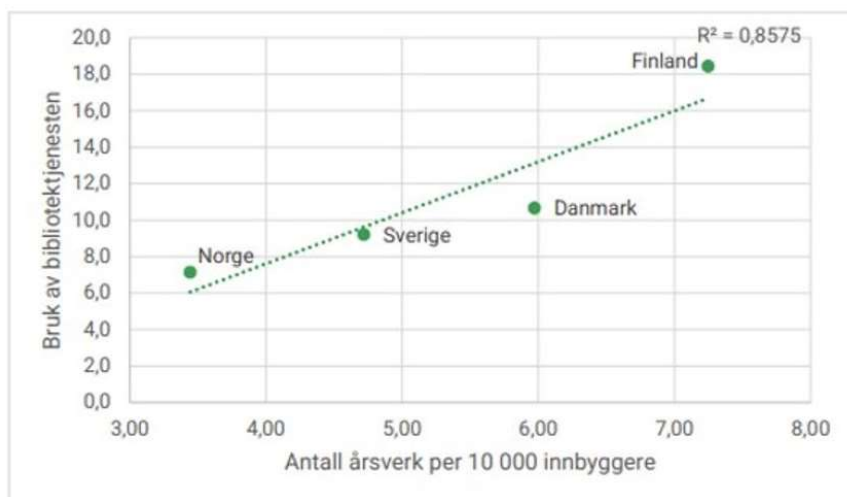
Om man ser på antall årsverk (Tabell 13) med betjent åpningstid (Tabell 10) vises det en sammenheng i Finnmark. Trenden viser at jo flere ansatte jo flere betjente åpningstimer er det mulig å få til, selv om visse få bibliotek i 2022 hadde et avvik i forhold til den generelle trenden.

Årsverk for bibliotek

- Norge har 3,4 årsverk per 10 000 innbyggere
- Sverige har 4,7 årsverk per 10 000 innbyggere
- Danmark har 6 årsverk per 10 000 innbyggere
- Finland har 7,3 årsverk per 10 000 innbyggere

SSB.no

Figur 32. Årsverk bibliotek, en nordisk sammenligning. Kilde: Folkebibliotekloven 2014: Hva førte den til?». Innlandet fylkesbibliotek

Fra Innlandets rapport: «folkebibliotekloven 2014 – hva førte den til?» 2023

Figur 33. Antall årsverk per 10 000 innbyggere og bruk av biblioteket. Kilde: Folkebibliotekloven 2014: Hva førte den til?». Innlandet fylkesbibliotek

Det vises at det er en klar sammenheng totalt på innsats brukt på bibliotek, her mht ansatte, og bruken av biblioteket. Norge har lavest antall årsverk per 10000 innbygger og skårer lavere enn de andre landene mht bruk av biblioteket. Oversikten viser en et jevnt høyere bruk av biblioteket i de nordiske landene avhengig av hvor mange ansatte som finnes per 10000 innbygger (Figur 33). En konkludering i rapporten til Innlandet «Folkebibliotekloven 2014: Hva førte den til?» er at til tross for lovendringen har ikke kommuner styrket satsningen på bibliotek og at folkebibliotekene sitter på et stort ikke-realisert potensial (Græsby, Stabell. Innlandet fylkesbibliotek s. 20).

Kilder

Bøker:

- Gullestad, Marianne. *Kultur og hverdagsliv*. Universitetsforlaget (1989)
- Habermas, Jürgen. *Borgerlig offentlighet*. Gyldendal (1991)
- Klinenberg, Eric. *Palaces for the People: How Social Infrastructure Can Help Fight Inequality, Polarization, and the Decline of Civic Life*. Crown Publishing Group (2018)

Rapporter og publikasjoner:

- Aabø, Svanhild. *The value of public libraries in Norway*. Bibliotekforum. Vol. 30. I (2005)
- Alstad, C., Curry, A. *Public space, public discourse, and public libraries*. Library and Information Science Research Electronic Journal 13(1) (2003)
- Andersen P., Nordø Å., Sletten M. og Arnesen D. *Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. 2021:1 (2021)
- Clarsen, Benjamin et al. *Changes in life expectancy and disease burden in Norway, 1990–2019*. The Lancet (2022)
- Heie, Magnus. *En av fem 15-åringer leser så dårlig at de vil få problemer i videre utdanning og yrkesliv*. Hentet 29. november 2023 fra Internett: <https://www.forskning.no/barn-og-ungdom-kjonn-og-samfunn-partner/en-av-fem-15-aringer-leser-sa-darlig-at-de-vil-fa-problemer-i-videre-utdanning-og-yrkesliv/1756917> (2020)
- Jeverlund C. et al. *Folkebibliotekernes samfunnsøkonomiske verdi*. Copenhagen Economics (2015)
- More Kingston Smith. *Suffolk Libraries - An impact analysis of services of Suffolk Libraries*. More Kingston Smith (2023)
- Norsk bibliotekforening. *Om skolebibliotek*. Hentet 29. november 2023 fra Internett: <https://norskbibliotekforening.no/om-skolebibliotek/>. Norsk bibliotekforening (2022)
- Rongved, Elisabeth. *Å lese bøker på fritida er viktigere enn mange har trodd*. Hentet 29. november 2023 fra Internett: [Å lese bøker på fritida er viktigere enn mange har trodd \(utdanningsforskning.no\)](https://utdanningsforskning.no) (2019)
- Sabel, Nikolai. *Nye sider - innovasjonsstrategi for distriktsbibliotek*. The Oslo School of Architecture and Design (2022)
- Wiborg, Ø., Arnesen, C.Å., Grøgaard, J., Støren, L.A. og Opheim, V. *Elevers prestasjonsutvikling*. Oslo: NIFU STEP. R nr. 35 (2011)
- Utdanningsnytt. *Biblioteksatsning lønner seg*. Hentet 12 januar 2024 fra Internett: https://www.utdanningsnytt.no/biblioteksatsning-lonner-seg/120595?fbclid=IwAR1u0i9ARa9i9NkojZatZj6ZMUP1yPAEipBB-cU4-EGVqr2EfDa_qN-4fRI. Utdanningsnytt (2006)

Offentlige og fylkeskommunale dokument og publikasjoner:

- Digdir. *Kor mange opplever digitalt utanforskap?* <https://www.digdir.no/rikets-digitale-tilstand/kor-mange-opplever-digitalt-utanforskap/4456> (2022)
- FHI. *Barn og unges psykiske helse: Forebyggende og helsefremmende folkehelse tiltak. En kunnskapsoversikt* (2018)
- FHI. *Betydningen av sosial ulikhet for barns helse og oppvekst* (2022)
- FHI. *Fakta om leseferdigheter* (2015)
- FHI. *Folkehelseprofilene for kommuner og bydeler 2022* (2022)

FHI. *Forebyggende og helsefremmende folkehelse tiltak. En kunnskapsoversikt* (2018)

FHI. *Hvordan planlegge for gode oppvekstvilkår i kommunen?* (2020)

FHI. *Livskvalitet i Norge 2019* (2020)

FHI. *Oppvekstprofil* (2022)

Finnmark fylkesbibliotek. *Tilbud og ressursvurdering fra bibliotek i Finnmark 2023*. Finnmark fylkesbibliotek (2023)

Finnmark fylkesbibliotek. *Ka gjør dem i bibliotekan?* Årsmelding. Finnmark fylkesbibliotek (2005)

Helsedirektoratet. *Sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling*. Rapport 12/2015 (2015)

Innlandet fylkesbibliotek. *Folkebibliotekloven 2014 – Hva førte den til?* Innlandet fylkesbibliotek (2023)

Kommunal- og distriktsdepartementet: *Bygdevekstvtalar til tre områder i Finnmark*. Hentet 11.02.2024 fra internett: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/bygdevekstvtalar-til-tre-omrade-i-finnmark/id2948487/> (2022)

Kommunal- og distriktsdepartementet: *Eit godt liv i heile Noreg – distriktspolitikk for framtida*. Meld. St. 27 (2022–2023). (2022)

Kommunal- og distriktsdepartementet: *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027* (2023)

Kommunesektorens organisasjon: *Bibliotek – Universell utforming for aktive og sosiale liv* (2024)

Kultur- og likestillingsdepartementet. *Formålet med leselyststrategien*. Hentet 29. november 2023 fra Internett: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/innsiktsartikler/om-arbeidet-med-leselyststrategien/formalet-med-leselyststrategien/id2971622/> (2023)

Norsk bibliotekforening, Kulturforbundet i Delta, Bibliotekarforbundet og Fagforbundet. *Biblioteksjefens ansvarsområde*. Hentet 23. februar 2024 fra internett: <https://norskbibliotekforening.no/wp-content/uploads/2020/08/Plakat-Biblioteksjefenes-ansvarsomrade-2019.pdf> (2019)

Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023: *Rom for demokrati og dannelse* (2019)

Nordland fylke, Troms fylke og Finnmark fylke. *Litteraturstrategi for Nord-Norge 2017-2021, revidert 2022-2025* (2021)

SSB. *Befolkningens utdanningsnivå*. SSB/ Utdanning (2022)

SSB. *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i grunnskolen*. Rapport 2013/65 (2013)

SSB. *Integreringen i Finnmark fylke* (2022)

SSB. *Norsk mediebarometer*. Statistisk analyser (2022)

SSB. *Slik henger utdanning sammen med foreldrenes utdanningsnivå* (2022)

Udir. *Barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i grunnsopplæringen* (2022)

Udir. *Utdanningsspeilet* (2022)

Sannhet og forsoningskommisjonen. *Sannhet og forsoning – grunnlag for et oppgjør med fornorskningpolitikk og utrett mot samer, kvener/ norskfinner og skogfinner*. Dokument 19. Rapport til stortinget fra Sannhet og forsoningskommisjonen (2023)

Troms og Finnmark fylkeskommune. *Se nord - Geahča davás – Katto pohjaisheen*. Regional planstrategi for Troms og Finnmark 2021-2024 (2021)

Troms og Finnmark fylkeskommune. *Det store bildet – Oppalašgowva – Konhaiskuva*. Kunnskapsgrunnlag for Regional planstrategi for Troms og Finnmark 2021-2024 (2021)

Kildebaser og lovverk:

FHI. Kommunehelsestatistikk

FHI. Norgeshelsa

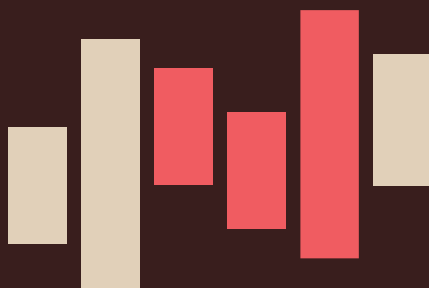
FN. FNs Bærekraftsmål. Hentet 10. desember 2023 fra Internett: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal> (2023)

Folkehelsesloven. LOV-2011-06-24-29

Folkebibliotekloven. LOV-1985-12-20-108. Endret 2014

Forskrift om kvalifikasjonskrav i folkebibliotek. FOR-2013-12-20-1656'

Plan- og bygningsloven. LOV-2008-06-27-71. Endret 2023

Finnmark fylkesbibliotek
Postboks 615, 9811 Vadsø

Tlf: 78 96 43 50
E-post: fyb@fm.fylkesbibli.no

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagielda
Finmarkun fylkinkomuuni